Fredrik Chopin.

En biografisk Skizze

af

F

Christiania,
Carl Warmuths Forlag.
1878.

F. Chopin

Fredrik Chopin.

En biografisk Skizze

af

F

Christiania,
Carl Warmuths Forlag.
1878.

Grøndahl & Søns Bogtrykkeri.

Denne Skizze er oprindelig skreven for det af Hr. Nordahl Rolfsen udgivne "Nordisk Tidsskrift", i hvis to sidste Hefter for 1877 den findes meddelt. Naar den her udkommer særskilt i en noget omarbeidet Form, skylder jeg at oplyse, at Stoffet væsentlig er hentet fra Moritz Karasowskis Værk: "Friedrich Chopin. Sein Leben, seine Briefe und Werke. Dresden 1877", samt fra Franz Liszts "Chopin".

F.

I Aaret 1787 var Warschau i stærk Bevægelse. Alle var sysselsat med den Landdag, der om kort Tid skulde træde sammen for at beskytte den polske Nation mod Lovløshedens sørgelige Følger, redde Staten, udbedre de gamle og give nye Love. Byens Hovedgader vrimlede af Mennesker; Ekvipagerne rullede til og fra Stanislaus Augusts Residens, i sin rige maleriske Nationaldragt var den polske Adel ikke mindre talrigt repræsenteret i Hovedstaden end de øvrige Samfundsklasser, — kort sagt den forestaaende Landdag havde sat nyt Liv og ny Bevægelse i det hele Folk. I denne bølgende Menneskemasse bevægede sig en ung Franskmand, der netop var kommen til Polen; han betragtede det originale Folkeskuespil i Warschaus Gader med den Fremmedes Opmærksomhed, med Franskmandens politiske Interesserthed. Denne Mand var Nicolaus Chopin, en Lothringer af Fødsel. Ved den politiske Forbindelse, der var opstaaet mellem Polen og Lothringen ved Stanislaus Leszczynski's Besiddelse af denne franske Provinds efter Wienerfreden i 1735, var flere yngre dannede lothringske Mænd komne til Polen. Saaledes havde ogsaa en polsk

Adelsdame lært Chopin at kjende i Nancy og havde tilbudt ham en Huslærers Stilling. Paa denne Maade var Nicolaus Chopin kommen til Warschau; optagen i en polsk Familie, færdedes han stadig i polske Kredse, hvor han modtoges med stor Velvillie. Skjøndt han efterhaanden kom til at betragte Polen som sit andet Hjem, tænkte han dog paa at vende tilbage til Frankrige, men blev hindret af Sygdom. Han oplevede da Revolutionen 1794 (Kosciuszko) og indtraadte i Nationalgarden. Atter tænkte han paa at vende hjem til Frankrige, men blev ogsaa atter syg. Nu slog han sig til Ro i Warschau som Lærer i Fransk; "Jeg forsøgte to Gange at vende hjem," yttrede han, "men blev hver Gang hindret af en svær Sygdom, der nær havde kostet mig Livet; det ser ud, som Forsynet vilde, jeg skulde blive i Polen, altsaa finder jeg mig deri." Dette faldt ham saa meget lettere, som han i Aaret 1806 ægtede en elskværdig polsk Dame, Justine Krzyzanowska, og blev nogle Aar senere — i 1810 — udnævnt til Professor i Fransk ved det nydannede Lyceum i Warschau, hvilken Post han beklædte i 21 Aar, da han gik af med Pension. I sit Hus havde han et meget anset Pensionat for unge Polakker. Hans Hustru skildres som en fin, blød Natur, opofret for sin Mand, sine Børn og sit Hus, der var Samlingssted for Warschaus intelligente Ungdom. Chopin havde tre Døtre, og en Søn, Fredrik. To af Døtrene døde i en ung Alder, men den tredie lever

endnu i Warschau. Nicolaus Chopin døde selv i 1844, men hans Hustru overlevede ham i 17 Aar, bøjet af Sorg over Tabet af sin Mand, sine to Døtre og fremfor alt sin Søn; sine sidste Dage tilbragte hun i sin gjenlevende Datters Hus i Warschau og førte her et stille tilbagetrukket Liv, viet til Religionen og sine Kjæres Minde.

Den af disse, vi her skulle sysselsætte os med, er da hendes berømte Søn Fredrik Franz Chopin. Han fødtes 1809[1] i Zelozowa Wola, en 6 Mil fra Warschau liggende Landsby, tilhørende Grev Fredrik Skarbek, hos hvem Faderen dengang var Huslærer. Grev Skarbek stod Fadder til Gutten, som i Daaben fik hans Navn.

Allerede i de første Barneaar var Fredrik meget følsom ligeoverfor Musik, og, saasnart han hørte Toner, brast han i Graad. Noget smerteligt Indtryk har Musiken dog visselig ikke gjort paa hans fine Natur; thi inden kort Tid viste han en saa fremtrædende Forkjærlighed for Pianoet, at Forældrene fandt sig beføjede til at skaffe ham Undervisning. Albert Zywny, en dengang meget anset Pianolærer i Warschau, blev Chopins første Vejleder. Han kom meget hyppigt i Forældrenes Hus og tog sig samvittighedsfuldt af sin barnlige

[1] Chopins Fødselsaar har hidtil af alle hans Biografer været fejlagtigt angivet til 1810; endog Monumentet over hans Grav paa Père Lachaise i Paris bærer dette fejlagtige Fødselsaar.

Elev. Det varede ikke længe, før denne røbede en uimodstaaelig Tilbøjelighed til at komponere, skjønt han endnu ikke formaaede at fæste sine Tanker i Noder. Hans Lærer maatte derfor notere, hvad Eleven i Øjeblikket undfangede; senere rettede og ændrede denne disse Notiser; paa den Maade blev Chopins "første Kompositioner" til. Efter nogle Aars Forløb havde imidlertid Chopin gjort saa overordentlige Fremskridt i Klaverspil, at man talte med Beundring derom i Warschaus Saloner. Ved en af Aristokratiet foranstaltet Velgjørenhedskoncert den 24de Febr. 1818 blev ogsaa den niaarige Pianist anmodet om at medvirke. Hans Forældre gav sit Samtykk , og dette blev altsaa Chopins første offentlige Optræden. Han skulde spille en Pianokoncert af Gyrowetz. Som Bevis paa, hvor ufordærvet Barn han endnu var, har hans Familie opbevaret følgende lille Træk. Før Koncerten blev han stillet op paa en Stol for at blive klædt paa, at han i et værdigt Antræk kunde vise sig for den talrige Forsamling. Barnet glædede sig over sin Bluse, men især over den smukke Krave, han skulde bære. Da han efter Koncertens Slutning kom farende hjem til sin Moder, som ikke havde overværet Koncerten, spurgte hun ham: "Nu, hvad syntes saa Publikum bedst om?" "Aa, Moder, de saa allesammen bare paa min Krave". Chopin var som bekjendt senere i Livet stedse en i sin ydre Fremtræden meget elegant Mand.

I sine Forældres Hus var Chopin vant til

godt Selskab og havde fra Barnsben Adgang til Warschaus bedste Kredse, i hvis Saloner hans Spil gjerne hørtes. Fyrsterne Czartoryski, Sapiecha, Lubecki, Radziwill, Greverne Skarbek, Wolicki, Pruszak m. fl. var hans Velyndere. I en af disse Saloner fik han paa denne Tid ogsaa Lejlighed til at spille for den berømte Catalani, der til Tak for hans Spil skjænkede ham et kostbart Gulduhr.

Imidlertid arbejdede Chopin meget flittigt for at overvinde de tekniske Vanskeligheder ved Pianospillet; hans daværende Omgivelser fortæller bl. A., at han for at kunne gribe spredte Akkorder, hvis Vellyd han allerede da var bleven opmærksom paa, indrettede sig et Instrument til at udspile Fingrene med og endog laa med dette om Natten. Dette har forsaavidt en videre Interesse, som enhver Kjender af den chopinske Pianomusik vil vide, hvilken karakteristisk Rolle netop disse Akkorder spille i hans Kompositioner. Allerede i sine første Arbejder, Polonæser, Mazurkaer og Valse, viste han en hvis Finhed og Elegance i sine musikalske Tanker, og allerede her træffe vi blandt andre Ejendommeligheder, der senere er gaaet over i Mesterens Værker, disse ægte chopinske Akkorder, der endnu bringer saamangen ung Klaverspiller til Fortvivlelse. Det overordentlige Kompositionstalent, som Fredrik efterhaanden aabenbarede, bragte hans Fader til at skaffe ham saavidt Undervisning i Kontrapunkt, som det var foreneligt med de Studier, han dengang drev for at blive optagen paa

Latinskolen i Warschau; dengang var der nemlig endnu ikke Nogen, der havde tænkt paa at uddanne ham til Kunstner. Jo, maaske dog En, nemlig hans gamle fortræffelige Lærer i Musiktheori Elsner. Han mærkede strax, hvor det vilde bære hen med dette Talent. Da man gjorde ham opmærksom paa, at hans Elev ikke holdt sig til de brugelige Regler, og at hans Fantasi førte ham paa Veje, der ikke faldt sammen med de almindelige, svarede han: "Lad ham kun i Fred; naar han ikke gaar den almindelige Vej, er det netop fordi hans Begavelse er ualmindelig. Han holder sig ikke strengt til den traditionelle Methode; derfor har han sin egen, og han vil i sine Værker aabenbare en Originalitet, som endnu ikke har været at finde i den Grad hos Nogen."

Vilde man tage denne Spaadom paa Ordet, turde den vel indeholde nogen Overdrivelse; men vi vide dog, at den i en mærkelig Grad gik i Opfyldelse, og at den Begavelse, som den gamle Lærer allerede dengang saa, senere udfoldede sig saaledes, at den ikke blot vakte den daværende musikalske Verdens Beundring, men ogsaa den Dag idag staar som en af Pianomusikens fornemste.

Fra Chopins tidligste Ungdom ville vi endnu af de mange opbevarede Træk nævne hans friske, overgivne Spøgefuldhed, der ytrede sig dels i en Mængde Spilopper med Søskende og Kamrater, dels i en stor Evne og Lyst til at tegne Karrikaturer, samt hans stærkt udprægede dramatiske Talent, der

skal have vakt Kjenderes Beundring. Fremfor Alt maa vi dog mindes hans store Evne som Improvisator paa Piano, en Side af hans Begavelse, der allerede meget tidlig traadte frem og senere i hans Liv bragte ham megen Berømmelse. I disse Improvisationer viste nemlig Chopin sig, især i den senere Epoke af sit Liv, som virkelig Poet, og vi kunne forstaa, at det fremfor Alt var Digterne, der beundrede ham og ved hans Spil inspireredes til nye Værker. De, der i hans heldigste Øjeblikke have lyttet til hans Improvisationer, paastaa, at hans skjønneste Kompositioner kun er en Gjenlyd af hans frie Fantasier. Han improviserede helst i Mørke, meget ofte om Natten; da fordybede han sig med hele sin Sjæl i det givne Thema og udfoldede deraf det herligste Tonemaleri. Karasowski[1] meddeler efter Øjenvidners Beretning følgende to Historier om denne hans Evne. Naar Faderens Pensionærer gjorde for megen Larm i Huset, behøvede Fredrik kun at sætte sig til Pianoet for strax at faa dem rolige. En Aften da Prof. Chopin var ude, opstod der et frygteligt Spektakel i Pensionen, som den tilstedeværende Lærer ikke formaaede at dæmpe; da kom Fredrik til al Lykke den nervøse Lærer tilhjælp og lovede at improvisere Gutterne en interessant Historie paa Piano, hvis de vilde sætte sig roligt ned og høre paa. Strax blev det stille;

[1] Friedrich Chopin. Sein Leben, seine Werke und Briefe. Dresden 1877.

Fredrik satte sig til Pianoet og slukkede Lysene ud. Han fortalte da i sit Spil, hvorledes Røvere nærmede sig Huset, steg ind ad Vinduerne, men bleve skræmmede af Uroen i Værelserne. Derpaa flygtede de lydløst ud i Skoven, hvor de sovnede ind under Stjernehimmelen. Han spillede stedse mere blødt og dæmpet, som om han vilde dysse Børn i Søvn, indtil han mærkede, at hans Tilhørere efterhaanden vare slumrede sødeligt ind. Lydløst forlod han Salen og hentede sine Forældre og Søskende, der fulgte ham med Lys. Efterat Familien Chopin havde faaet sig en Latter over de Sovendes forskjellige Stillinger, satte han sig atter til Pianoet og slog an en gjennemtrængende Akkord, der fik hele Sværmen til at fare op. En hjertelig Latter dannede Finalen paa denne musikalske Spøg.

Et Sidestykke til denne Historie leverede Fredrik Chopin senere i Wizytek-Kirken i Warschau, hvor Studenterne efter Skik og Brug samledes om Morgenen til Andagt og hvor Dilettanter og Kunstnere opførte Vokalmesser med og uden Orkester. Undertiden var Chopin med og spillede Orgel, et Instrument, som han i høj Grad holdt af at spille. En Dag, da den forrettende Præst havde messet "Oremus" og Chopin paa Orgelet optog Motivet af den foredragne Messe, begyndte han at improvisere derover som den mest øvede Organist og udarbejdede Motivet til de interessanteste Kombinationer. Hans Fantasi virkede saa mægtigt, at Sangerne og Orkesterets Musikere forlode sine Pulte, stimlede sammen

om Chopins Bænk ved Orgelet og hensank i Nydelsen af det prægtige Tonehav. Det saa ud, som om de ikke vare til Messe, men paa Koncert. Præsten ved Alteret ventede taalmodigt, at det skulde faa en Ende en Gang, men Klokkeren styrtede forbitret op paa Orgelet og raabte: "Hvad Pokker tager de Dem til? Præsten har to Gange intoneret "*per omnia sæcula sæcu'orum*", Ministranten ringer og ringer, og dog spiller de uophørligt videre." Chopin for op af sin Drøm og lod Hænderne forfærdet hvile paa Tasterne. —

Skjøndt det kostede Chopin liden Møje at improvisere de skjønneste Ting, naar han dertil var oplagt, gjennemarbejdede han dog Alt, hvad han bestemte til Trykning, paa det omhyggeligste. Han arbejdede da ofte til den dybe Nat; i sit Soveværelse havde han et Piano, og ofte, medens alle Andre sov, sprang han ud af Sengen, ilede hen til Pianoet og prøvede sine Ideer. Tjenestefolkene i Huset forstod ikke denne natlige Bedrift, rystede paa Hovedet og erklærede ham for gal.

Naar den unge Chopin gjorde Udflugter med sin Fader i Warschaus Omegn eller tilbragte sine Sommerferier paa Landet, lyttede han altid meget opmærksomt til enhver Melodi, der kom over Bondepigernes Læber eller lød fra en landlig Violin. Han bevarede i sin Hukommelse disse ofte originale, altid meget følelsesfulde Melodier. Snart paatrængte sig ham ogsaa det Spørgsmaal: "Hvem er Skaberen af disse herlige Melodier, der er indvævede i Ma-

zurkaen, Krakowiaken og Polonæsen, og hvem lærer disse polske Bønder at synge saa rent og spille Violin?“ Ingen formaaede, naar han derom henvendte sig til Andre, at besvare dette Spørgsmaal. Karasowski udtaler i sit Værk om Chopin den Mening,[1] at baade Digt og Melodi for det meste er flere Personers Værk; En synger til en selvlavet, kunstløs Melodi, hvad han i Øjeblikket føler, en Anden hører Sangen, ændrer og forbedrer den, og saaledes gaar den fra Mund til Mund, indtil den bliver Folkeejendom. Slavernes Folkesange af denne Art er meget forskjellige fra de romanske og germanske Folks; de ere, yttrer den nævnte Forfatter, historiske Vidnesbyrd om et Folks Følelser, Sæder og Karakter. Mazurerne, en højst ejendommelig, musikelskende Folkestamme, bebor den Del af Polen, hvor Chopin var født og opvoxet. En fremragende polsk Forfatter, Julian Klaczko, Medarbejder i „*Revue des deux mondes*“, siger: “Kjærligheden til Sang karakteriserer fremfor alle andre Nationer Slaverne; med deres Folkesange kan man lokke den simpleste Bonde hos dem til Verdens Ende.“ Kjærligheden til Musik er hos Mazurerne saa stor, at de besynge Livets almindeligste Begivenheder. Polakkernes Forkjærlighed for den Slags Sange skaffer ogsaa de talentfuldere af dem en rigeligere Indtægt end Betleriet. Paa større Festdage, f. Ex. Paaske, Pintse og Jul, drager i de mazuriske Landsbyer Kvinder

[1] Fr. Chopin. Sein Leben etc. S. 32.

og Mænd omkring og synger og spiller. Overalt bliver de venligt modtagne, begjærligt hørte og altid rigelig trakterede. Næsten alle disse Sange er fremkomne under det straadækte Tag, forfattede af Folk, der hverken kan læse eller skrive.

Chopin, der, som nævnt, allerede i sin Barndom blev greben af disse Melodier og følte deres ejendommelige Skjønhed, paavirkedes af dem under sin Udvikling til Kunstner; hyppigere og hyppigere blandede der sig i hans egne Tonedigtninger en Efterklang af hine Folkesange, som han elskede saa højt. Han blev ogsaa den første, der gav den polske Folkedands en fuldendt skjøn Form, idet han udsmykkede dens Melodi med de interessanteste Harmonier og poesirigeste Arabesker.

I Aaret 1825 blev den 16aarige Chopins Omgangskreds stedse videre og betydeligere, baade i selskabelig og kunstnerisk Henseende. Interessen for den unge begavede Mand blev større og større, han spillede paa flere Koncerter, bl. A. ogsaa for Kejser Alexander den første, som da opholdt sig i Warschau. I dette Aar udkom ogsaa hans første trykte Arbejde, en “Rondo“, der snart efterfulgtes af en anden. Hans Forældre begyndte nu at forstaa, at Naturen havde bestemt ham til Kunstner, og lagde ingen Hindringer i Vejen for hans musikalske Studier, der efterhaanden optog hans meste Tid og Arbejdskraft. I dette Aar kom han ogsaa i Forbindelse med Fyrst Radziwill, hvem han besøgte paa hans Sommerresidens Antonin. Fyrsten,

der var Statholder i Posen, er bekjendt ikke blot som en stor Elsker af Musik, men som virkelig Kjender og grundig uddannet Komponist. Ved sin Musik til Göthes "Faust" (1ste Del) har Fyrst Radziwill vundet en vis Berømmelse; Sangakademiet i Berlin opførte i tidligere Tider hvert Aar dette Værk paa allerhøjeste Befaling. Chopins Forhold til denne Mand har i tidligere Biografier spillet en stor Rolle og efter de tarvelige Oplysninger om Chopins Ungdom, man hidtil har havt, har man vidst at berette, at Fyrsten var Chopins største Velgjører og har forstrakt ham med Midler til hans Uddannelse. Dette, der hidtil har staaet som en uanfægtet Kjendsgjerning, stammer fra Liszt, der i sit Værk om Chopin[1] for første Gang fremsatte denne Beretning, som senere er gaaet over i andre. Liszt havde som Kilde Franz Grzymala, en polsk Emigrant, der som Liszt hørte til Chopins Omgangskreds i Paris. Chopins Forældre saavelsom hans Ven og Udgiver af hans Værker Julius Fontana protesterede mod denne Liszt's Beretning, hvorover hans Familie, der selv havde bragt Ofre for at bekoste Chopins Uddannelse, følte sig meget saaret. Karasowski hævder derfor med Bestemthed, at Chopin Intet har modtaget af Fyrst Radziwill, at det porsonlige Forhold imellem dem indskrænkede sig til en Del gjensidige Besøg, og at det alene er som Bevis paa Venskab og for at hædre Faust-

[1] Franz Liszt's Gesammelte Schriften. Erster Band S. 157.

INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA-NARODOWY BIBLIOTEKA
Zbiory Stowarzyszenia

musikens ansete Komponist, at Chopin har tilegnet Fyrsten sin Trio (op. 8).

I 1827 tog Chopin en Afgangsexamen ved Warschauerlyceet, men med mindre Udmærkelse end ved tidligere Skoleexaminer. Musiken var nemlig mere og mere trængt i Forgrunden og en Mængde Kompositioner, dels færdige dels skizzerede, begyndte at ophobe sig i hans Studereværelse. Paa sin første Udenlandsrejse til Berlin, i 1828, fik han Lejlighed til at se og høre noget Andet og Mere, end Warschau den Gang formaaede at byde et ungt Talent. Han rejste i Følge med en polsk Professor Jarocki, der skulde til et Naturforskermøde, som under Alexander v. Humboldts Præsidium holdtes i Berlin. I en Del Breve, der er opbevarede fra denne Tid, meddeler han sine Indtryk; de tyske Lærdes Forsamling gjorde paa Chopin væsentlig et komisk Indtryk og bragte hans Karrikaturalbum en rig Forøgelse. Af Datidens berømte Musikere saa han Spontini, Zelter og den allerede dengang bekjendte Mendelsohn; men Chopin fortæller med megen Beskedenhed, at han ikke ansaa det for passende at forestille sig selv for disse Storheder. Af større Betydning for ham blev imidlertid en Rejse, som han Aaret efter foretog til Wien, hvor han efter mange og lange Betænkeligheder lod sig overtale til at give en Koncert, den første udenlands. Han skriver selv herom i et Brev, til sine Forældre, af 12te August 1829 bl. A. følgende: "Igaar d. e. Tirsdag Aften Kl. 7, optraadte jeg i det kejserlige

Operahus for første Gang for Wiens Publikum. En saadan Aftenkoncert i Theatret kalder man her "eine musikalische Akademie". Da jeg intet Honorar havde forlangt, paaskyndede Grev Gallenberg (Chefen for Operaen) min Optræden. Programmet var følgende: Ouverture af Beethoven, mine Variationer, Sang, min Krakowiak og til Slutning en liden Ballet. Ved Prøven akkompagnerede Orkestret saa mangelfuldt, at jeg saa mig nødt til at erstatte Rondoen med en "fri Fantasi". Da jeg viste mig paa Scenen, blev jeg hilset med Bravoraab; efter hver Variation gjentog Publikum dette behagelige Ord saa stormende, at jeg ikke kunde høre Orkestret. Da jeg forlod Instrumentet, blev jeg saa levende applaudered, at jeg maatte frem to Gange for at takke for mig. Jeg tilstaar, at jeg ikke var ganske tilfreds med min frie Fantasi; men den maa have faldet i Publikums Smag; thi jeg blev formelig overøst med Bifaldsytringer. En Grund hertil tør være, at Tyskerne forstaa at vurdere de frie Improvisationer. Jeg er nu W. dobbelt forbunden; thi uden hans Anstrengelser og hans Tilskyndelser vilde jeg aldrig have udført det Vovestykke, der nu har lykkets saa vel. Mundtlig vil jeg kunne meddele mine Oplevelser og Indtryk bedre, end jeg nu formaar. Udpebet blev jeg ikke, vær derfor ubekymret for min Kunstnerære! Journalisterne ere meget venlige mod mig; nogle af dem vil maaske give mig en liden Rift i Huden, men derpaa er jeg fattet. Mine Kompositioner have vundet Grev Gallenbergs udelte

Bifald. Theaterregissøren Hr. Demar var meget artig og venlig mod mig; før jeg optraadte, gjorde han Alt for at sætte Mod i mig, og saa gik jeg da uden stor Angst til mit Flygel. Mine Venner havde fordelt sig paa forskjellige Pladse for at høre Kritikernes Udtalelser og de forskjellige Meninger i Publikum. C. kan sige eder, at han ikke har mærket noget Ugunstigt; kun H. berettede mig om den største Dadel, der nogensinde er falden i min Lod og som til og med kom fra en Dames Mund: "Skade for Gutten, at han har saa liden Tournure!" Hvis det kun bliver Dadel af den Art, der falder over mig, kan jeg ikke beklage mig. Mine Venner sværge paa, at de kun har hørt Ros. Jeg improviserede over et Thema af "Den hvide Dame" og valgte, for ogsaa at have et polsk Thema: "Chmiel".[1] Publikum, hvem den Slags Nationalmelodier var noget Nyt, blev som elektriseret. Mine Parterrespioner sagde, at man formelig var begyndt at dandse paa Bænkene. — Der er næsten kun én Mening om, at jeg har spillet for svagt eller rettere for fint for Stedets Publikum. Man er nemlig vant til de herværende Klavervirtuosers Hamren. Jeg er bange for, Bladene ville gjøre mig den samme Bebrejdelse, specielt, da Datteren af en Redaktør her skal tromme noget forfærdeligt. Men det gjør Intet; da det nu engang er saa, ser jeg hellere, at

[1] Chmiel er en Sang i Mazurkatempo, der i Polen bruges ved Bryllupsfester.

man siger, jeg har spillet for svagt end for raat. — Orkestret forbandede mine slet skrevne Noder og var mig aldeles ikke naadigt, intil Improvisationens Øjeblik; men da begyndte det sammen med Publikum at applaudere livligt. Jeg ser deraf, at de har en god Mening om mig. Om de andre Kunstnere vidste jeg det endnu ikke; men hvorfor skulde de egentlig være imod mig? De ser dog, at jeg ikke spiller for den materielle Fordels Skyld. Derfor er ogsaa min første Optræden, saa uformodet den kom, løbet saa heldigt af. H. paastaar, at man aldrig kan udrette Noget ad almindelig Vei og efter en forud opgjort Plan; man maa forlade sig noget paa Skjæbnen. Saaledes har jeg bygget paa min gode Lykke og ladet mig overtale til at give Koncerter. Hvis Bladene nu dykke mig saaledes ned, at jeg ikke mere tør vise mig for Verden, da har jeg allerede besluttet mig til at blive Væggesmører; det er dog det letteste, og man bliver i det mindste altid Kunstner."

Bladene "dykkede" ham imidlertid ikke, og Chopin blev ikke "Væggesmører". Han gav 8 Dage senere en ny Koncert, hvis gunstige Udfald var endnu mere afgjort end den førstes. Specielt faldt han i Wienerindernes og Musikernes Smag; "kun de Stoktydske," ytrer han i et Brev Dagen efter, "synes ikke at være tilfredse. Igaar kom en af dem fra Theatret, medens jeg allerede sad tilbords og spiste; hans Bekjendte spurgte ham, hvorledes

han havde moret sig paa Koncerten: Balletten[1] var smuk lød Svaret."

Over Prag og Dresden vendte Chopin tilbage til Warschau, hvor Wienerbladenes gunstige Kritik imidlertid havde vakt megen Opsigt. Af hans Breve fra denne Rejse kan man se, i hvilken høj Grad Opholdet i Wien havde styrket hans Tro paa hans egen Fremtid som Kunstner. Ved Koncerterne der, som kom saa uformodet og pludselig paa, var det ogsaa første Gang, hans Talent blev prøvet udenfor Hjemmets snevrere Kreds, hvor ellers saa mange Hensyn og Forbindelser kan hjælpe over de første Vanskeligheder. Man kan derfor egentlig sige, at det var disse to Koncerter i Wien med deres Prøvelser, Ængstelse og lykkelige Udfald, som danner Skillemærket i Chopins Udvikling og betegner den Grændse, hvorfra hans egentlige Liv som Kunstner begynder. Da han kom hjem fra Wien, blev det ogsaa besluttet, at han skulde gaa paa en længere Rejse til Udlandet, — først til Italien og saa til Paris. Han gav nu to Koncerter i Warschau (Marts 1830), der er saa vidt mærkelige i Musikens Historie, som Chopin her første Gang spillede sin netop fuldførte F-moll-Koncert. Denne Komposition, der endnu staar som et af hans Hovedværker, blev altsaa til, medens han endnu opholdt sig i Warschau, og fulgtes samme Aar af den anden, E-moll-Koncerten. Man ser saaledes, at den Tid, han endnu

[1] Der gaves nemlig en Ballet til Slutning.

laa og ventede paa at komme afsted, ikke gik unyttet hen. Tværtimod, — de Kompositioner, der var blevne til i denne første, bestemt afsluttede Periode af hans Liv, hvori vi nu har fulgt ham, maa regnes blandt det Bedste, Chopin overhovedet har skrevet, og, omend hans Skaberevne selvfølgelig senere vandt baade i Modenhed og Dybde, saa var dog allerede disse, den 21aarige Kunstners første Tonedigtninger forholdsvis anselige i Antal og havde bragt hele Chopins Ejendommelighed til Frembrud. Baade fordi disse Værkers Tilblivelsestid falder før hans Skilsmisse fra Fædrelandet, og fordi de er hans Genies første, stærke, umiddelbare Gjennembrud, og fordi de alligevel omfatte Sager, der hører til hans betydeligste i Form som Indhold (bl. A. begge Pianokoncerter), kan dette betragtes som det første, særskilte Afsnit af hans Komponistliv. Dette falder da i to Dele, nemlig det, der er spiret frem i Hjemmets enklere Jordbund, upaavirket af alle fremmede Indtryk, og det rigere, stærkere pulserende, men ogsaa mere oprivende Liv i Verdenstaden ved Seinens Bredder; et Liv, der blev saa intenst baade i Nydelse og Arbejde, men desværre ogsaa saa skjæbnesvangert for vor Kunstner.

Den, der vil fremstille Chopins Liv og Virksomhed, er derfor nødt til at standse her et Øjeblik for lidt nærmere at betragte den 21aarige Komponist, de aandelige og politisk-sociale Forhold, hvorunder han fremstod, og fremfor alt den bestemmende Indflydelse, den romantiske Skole øvede over

ham allerede fra hans Kunsts Vugge. Vi vil hertil benytte et Uddrag af, hvad Karasowski herom meddelør i sin Bog under Titelen "Klassicitet og Romantik i den polske Literatur" o. s. v.

Chopins første Fremtræden faldt paa en Tid, der var tilsyneladende fredelig og stille. Efter Slaget ved Waterloo aandede Nationen endelig engang igjen frit: den store Erobrer levede i Fangenskab, og de europæiske Folks politiske Forhold syntes for Øjeblikket ordnede. Paa de lange, blodige Krige fulgte endelig den Ro, man saa inderligt havde længedes efter, og med den kom Haabet om nyt Opsving, ny Blomstring. Ogsaa i Polen begyndte Nationalbevidstheden paa denne Tid at røre sig og drev Fædrelandsvennerne til at gjøre Propaganda for de hjemlige Tilstandes Forbedring. Man begyndte hist og her at bringe Orden i dette Kaos, at befri sig for fremmed Indflydelse og aflægge de udenlandske Sæder. Trods alle de Ulykker, der havde rammet Polen, drømte endog nogle poetiske Sværmere om, at Jagiellonernes gyldne Tidsalder kunde vende tilbage. Havde i aarevis tapre Krigere og skarpsindige Politikere vundet Berømmelsens Krandse, saa var det nu Digterens, Kunstnerens og den Lærdes Lod at høste Laurbær paa det Skjønnes fredelige Enemærker. Overalt spirede der nyt aandeligt Liv, fuldt af højtstræbende Fantasi og Begejstring. Den ved de napoleonske Krige udmattede polske Nation var alvorlig sysselsat med at læge sine Saar, men fremfor Alt med den Ide

at ophjælpe Kulturen, at hæve Literatur og Kunst. Man vandt herunder den Overbevisning, at ved Indførelsen af den nye politiske og sociale Orden maatte Literaturen (som det allerede var Tilfælde i andre Lande) hente Næring af Lolkets Liv, at Folkepoesien havde sin Grund i en almindelig Trang til at udtrykke sine Stemninger og Følelser, og endelig, at den klassiske Form ikke var ret forenelig med Polakkernes Nationalkarakter. Enkelte beskjæftigede sig ivrigt med at samle polske Folkesange og Ordsprog, Andre fulgte det givne Exempel og opsøgte andre Nationers Skatte. De nye æsthetiske og filosofiske Ideer, saavelsom den nye poetiske Retning, havde i Polen endnu kun en eneste Repræsentant i den literære-videnskabelige Verden, nemlig Casimir Brodzinski. Som Professor i polsk Literatur ved Warschaus Universitet og Medlem af Videnskabsselskabet, kviede han sig ved at optræde direkte mod sine Kollegers Grundideer, der bekjendte sig til den klassiske Skole; men han virkede derfor ikke mindre for sin Sag, idet han udbredte sine Anskuelser fra Kathedret og gjorde dem gjældende gjennem Artikler i videnskabelige Tidsskrifter. Disse støttede sig dels paa Kant og Schiller, dels paa historiske Oplysninger om den polske Literatur, ligesom hans poetiske Theorier var bygget paa den romantiske Skoles Grund. Saaledes lykkedes det Brodzinski at samle en Kreds af talentfulde unge Mænd om sin Fane, og der begyndte en Kamp mellem Klassikere og

Romantikere, som for hver Dag blev lidenskabeligere og bitrere. Paa den ene Side stod de gamle literære Grundsætningers Tilhængere, paa den anden den for alt Nyt hurtigt begejstrede Ungdom. Polens største Digter, Mickiewicz, støttet ved Historikerne Lelewels og Brodzinskis Indflydelse, stillede sig i Spidsen for den romantiske Skole og vandt ved sit Geni Sejr over dens Modstandere.

Netop paa den Tid, da Kampen mellem Klassicitetens Tilhængere og Romantikerne var paa sit Højeste, vaagnede hos Chopin Trangen til ikke blot at virke som udøvende, men ogsaa som skabende Musiker, til ikke blot at fortolke Andres, men ogsaa at give sine egne Tanker og Følelser Udtryk. Opvoxen blandt en Ungdom, der sværmede for Folkepoesien og betragtede den som Grundlag for al Poesi, forskede han selv efter Nationalmelodierne og søgte ved samvittighedsfuld, kunstnerisk Bearbejdelse at give disse et højere Værd og derved sikre dem en varig Plads i den musikalske Literatur. I Virkeligheden har dette lykkets ham fuldstændig. Ingen har formaaet saa skjønt og tro som han at gjengive det ejendommeligt melankolske Drag, der gaar gjennem alle Slavers Folkeviser. Chopins Musik er gjennemglødet af den ædleste, naturligste Begejstring; den er en Illustration til den nyere polske Folkepoesi. Derfor siger ogsaa en betydelig polsk Historiker, Grev Stanislaus Tarnowski, Professor i polsk Literatur ved Universitetet i Krakau: "Chopins Musik faar en ganske særegen Betydning der-

ved, at den paa det musikalske Felt repræsenterer Nationen saa berømmelig som ingen anden; den gjør os Ære, thi den anviser os en selvstændig Stilling, som vi før ikke havde. Den er øst af den samme Kilde, hvoraf ogsaa vor Folkepoesi er udsprungen."

For videre at karakterisere den samtidige Ungdom, mellem hvilken Chopin færdedes, og af hvis aandelige Tilstand han blev stærkt berørt, citerer den samme Forfatter følgende Sted af Alfred de Mussets *Confessions d'un enfant du siècle:* "Da Krigen var endt, og Cæsar sendt i Forvisning, da alle Vægge vare smykkede med Portrætter af Wellington og Blücher med Underskrift *Salvatoribus mundi*, da kom den unge Slægt og satte sig, hensunken i Tanker, paa Ruinerne. I hver af disse Ynglinges Aarer flød det samme varme Blod, der strømmevis var blevet udgydt i den hele Verden. Alle sværmede for Moskaus Sne og Ægyptens Sand, i hver Sjæl bølgede et Hav af Drømme og højtflyvende Tanker, en Flom af Ønsker, hvis Opfyldelse laa udenfor Mulighedens Grændser; thi hvor de vendte sit Øje, — mod Jorden eller op mod Stjernehimmelen, — Alt syntes dem øde og tomt. De modne Mænd troede ikke mere paa Noget, de Lærde levede i evig Modsigelse, og Poeterne forkyndte Fortvivlelsen. Den skrækkeligste Haabløshed grasserede som en Pest i den civiliserede Verden."

Hvis de politiske Tilstande virkede saaledes i Frankrig paa den unge Slægt, hvad Under da, at Polakkernes Haab ved de frembrydende nye Ulykker

forvandledes til Tvivl, deres Melankoli til et kronisk Onde. De tilintetgjørende Slag, der i Begyndelsen af Trediveaarene bragte Polen til Afgrundens Rand, maatte derfor ogsaa øve sin Virkning paa Landets Kunstneres Frembringelser. Mest henfalde naturligvis de finere organiserede Naturer til saadanne Stemninger, og blandt alle de Mænd, der bar Kjærligheden til Fædrelandet og den dybeste Sorg over dets Fornedrelse i sine Hjerter, og i hvis Værker disse Følelser fik Udtryk, var Chopin en af de følsomste og fineste Personligheder. Vel flammede ogsaa i hans Indre ofte Ungdomsmodet op og vakte muntre, liflige Melodier, men altid kom den dystre Grundstemning igjen, endog en vis "Zerrissenheit", der ogsaa farvede hans Musik.

I sine allerførste Arbejder var Chopin, som saamange andre, paavirket af Forbilleder, navnlig Hummel, men snart brød hans Ejendommelighed igjennem. Den slaaende Originalitet, som da glimtede frem, og for hvilken navnlig Robert Schumann i Tydskland brød sin første literære Landse (i 1831) mod den nedsættende Kritik, Chopin paa enkelte Hold fandt, — den ægte og stærke Duft af Romantik, der allerede strax bredte sig over hans Tonedigtninger, den Gjenklang af alle Fædrelandets Ulykker, der som en dyb Moltone klinger gjennem hele hans Musik, den mærkeligt udprægede Stil, til sine Tider parret med en overraskende Storslagenhed i Tanken, alt dette i Forbindelse med en allerede højt udviklet teknisk Færdighed og formel Uddan-

nelse var det Fond, hvormed Fredrik Chopin i sit 21de Aar rejste ud i Verden. Saaledes var han som Musiker. Man er dog ligeoverfor Kunstnere altfor tilbøjelig til at tro, at de er færdige, naar denne Side af deres Dannelse, den fagmæssige, er i behørig Orden. Chopin havde imidlertid den uvurderlige Lykke at være opvoxen i et godt Hjem, at have faaet en omhyggelig, harmonisk Opdragelse, havt god Omgang; da han forlod dette Hjem, hvilket han skyldte saameget, var det derfor som en ung Mand, der var fuldt færdig til at optræde som den belevne, behagelige, fintdannede Kunstner i de Saloner, der strax overalt aabnede sig for ham. Han havde et distingveret, indtagende Ydre, hans Personligheds hele Snit var elegant og aristokratisk; hvad Under da, at han med sin Intelligens, sin Kunst og sit Talent fandt Indgang i de bedste Kredse. Hvorledes dette senere hjalp ham, og hvad Betydning Livet i disse Saloner fik for ham baade som Kunstner og Menneske, vil den sidste og i enhver Henseende interessanteste Del af hans Historie vise, — den nemlig, for hvilken Paris blev Skuepladsen.

Foreløbig skulde Rejsen gaa over Breslau og Dresden til Wien. Det synes, som han har havt vanskeligt for at rive sig løs, — ligesom om en Anelse havde sagt ham, at han hermed tog Afsked med sit Hjem for bestandig.

Hvad der end mere holdt ham tilbage i Warschau var hans Kjærlighed til Sangerinden Constantia Gladkowska, hvem han i disse Ungdoms-

aar elskede af hele sin Sjæl. Sværmeriet for hende er blandet ind i alle hans Kompositioner fra hin Tid, og man har Vished for, at denne indtagende Kvinde og udmærkede Kunstnerinde specielt har inspireret ham til *E-moll* Koncertens henrivende Adagio. Den 11 Oktbr. 1830 gav da Chopin sin Afskeds-Koncert i Warschau, hvor han spillede sin nye Koncert (*E-moll*) og Frk. Gladkowska assisterede. Publikums Jubel var stor, og alle Blade fulde af hans Ros. Man sammenlignede ham med de første Virtuoser i Europa og spaaede ham den mest glimrende Fremtid som en Kunstner, hvem Polen vilde kunne betragte med berettiget Stolthed. Skilsmissens tunge Dag kom, og den 2den Novbr. sagde han Farvel til det, der var ham dyrebarest, til Hjem, Forældre, Søskende og til hin unge Kunstnerinde, hvem han elskede med en ideel, sværmerisk Tilbedelse, men som han aldrig mere skulde se. (Hun giftede sig kort efter med en Anden og forlod Scenen.) En Kreds af Venner fulgt ham et Stykke paa Veien til Wola, hvor Konservatoriets Elever imidlertid vare indtrufne og opførte en Kantate af Elsner, komponeret til den Lejlighed. Ved Festmaaltidet, som der gaves til hans Ære, overrakte man Chopin et med stor Kunst forarbejdet Sølvbæger, fyldt til Randen med Jord af Hjemmets Grund. Med taarefyldte Øjne modtog han Gaven, der overraktes ham med de Ord: "Maatte du aldrig, hvor i Verden du end færdes, glemme dit Fædreland, aldrig ophøre at elske det

med et varmt, trofast Hjerte. Glem ikke Polen, glem ikke dem, der med Stolthed kalder dig sin Landsmand, der vente noget Stort af dig og hvis Ønsker og Bønner følge dig paa Vejen." Endnu engang trykkede vor unge Kunstner de Tilstedeværende i Haanden, saa drog han afsted mod den ubekjendte Fremtid i den vide, brogede Verden, som han endnu kun kjendte lidet til, men hvor han fulgtes af den styrkende Bevidsthed om en ædel Stræben og Haabets og Begejstringens lysende Sjerne.

Det er et Hovedtræk i Chopins Kunstnerliv, at det henrandt mere inden Salonernes lune Vægge end i Kunstrejsernes Offentlighed, og sammenligner man ham med en moderne Pianovirtuos, der Aar efter Aar gjennemkrydser baade den gamle og nye Verden, kunde man fristes til at kalde Chopins Liv som Pianist fattigt, ensformigt, ufrugtbart. Han kunde heller aldrig blive Koncertgiver i moderne Forstand; det stemmede hverken med hans Naturel, der var for nervøst, for let paavirkeligt, for aristokratisk ligeoverfor *profanum vulgus*, ej heller med hans Opfatning af Kunsten, der krævede den aller omhyggeligste Forberedelse, før han offentlig udøvede dens Tjeneste. Han ytrede en Gang i Fortrolighed til Liszt: „Jeg er ikke skikket til at give Koncerter; thi jeg bliver sky ligeoverfor Publikum, føler mig kvalt af dets Aande, føler mig paralyseret af

dets nysgjerrige Blik og studser foran disse fremmede Ansigter; De derimod, De er kaldet til dette, thi hvor de ikke vinder Publikums Sympathi, der formaar De idetmindste at ryste og bedøve det." Da Chopin forlod sit Fædreland, var det hans Agt at søge Italien; did kom han imidlertid aldrig. Man kan i store Træk sige, at hans Vej gik over Wien og München til Paris, hvorfra han i Aarenes Løb gjorde et Par Udflugter til Tydskland og England, det var det Hele. I Paris falder Tyngdepunktet i hans Liv, og vil man søge Chopin i hans modne Periode, er det derfor ikke i de store europæiske Koncertsale, men i Pariseraristokratiets tæppebelagte Saloner, han er at finde.

Før vi søge ham her, er det imidlertid nødvendigt at gaa til Wien, hvorhen Chopin over Dresden og Prag ankom i Slutningen af November 1830. Han rejste i Følge med sin bedste Ungdomsven, Titus Woyciechowski, en polsk Godsejer, til hvem største Delen af Chopins efterladte Breve ere skrevne. De to unge Polakker vare forsynede med gode Anbefalinger, og navnlig havde Chopin flere til indflydelsesrige Personer. Efter den Lykke, han under sit første Ophold i Wien havde gjort, havde han derfor grundet Haab om god Fremgang i den østerrigske Kejserstad, hvorfra han agtede sig til Italien. Der indtraf imidlertid noget, som forstyrrede alle Planer og drev hans Skjæbne i en anden Retning.

Den 29de November 1830 udbrød Opstanden i Polen; den polske Armee, det hele Folk fulgte

Oprørsfanen. Den kuede Nations Taalmodighed var udtømt, Parisernes Julirevolution havde ophidset Gemytterne, og Storfyrst Constantins tyranniske Regjering fremkaldte omsider det fortvivlede Skridt. Ved de første Efterretninger om Fædrelandets Stilling forlod Woyciechowski Wien og ilede hjem for at stille sig i Rækkerne. Chopin vilde gjøre det samme; men hans Forældre, der vidste. at hans Helbred ikke vilde kunne bære Krigsstrabadserne, bad ham saa indstændig blive, hvor han var, at han foreløbig opgav Tanken. Bekymringerne for Slægt og Fædreland bleve ham dog for trykkende, og en Dag tog han Extrapost og rejste efter Woyciechowski. Havde han indhentet sin Ven, var han visselig rejst til Warschau; men han traf ham ikke og vendte mismodig om til Wien. Under saadanne Forhold skulde han arbejde paa sin Koncert; men denne lod sig ikke saa let ordne. Wienermusikkernes varme Interesse for hans Musik var noget kjølnet, og blandt de nyankomne Kunstnere havde han ingen velvillige og indflydelsesrige Beskyttere. "Fra alle Kanter støder jeg nu paa Hindringer," skriver han i Januar 1831 til gamle Elsner; "ikke blot det, at en Række af de elendigste Klaverkoncerter fuldstændig ruinerer den sande Musik og gjør Publikum mistroisk; men ogsaa alt, hvad der er foregaaet i Polen, har virket ugunstigt paa min Stilling." Det var i Metternichs Tider, og man holdt sig noget forsigtigt tilbage fra den unge Polak. De Slag i Slag følgende Krigsbegivenheder i Polen skræmte flere af hans tidligere

Velyndere bort, der ellers kunde være ham til Nytte, og efterhaanden optoges ogsaa hans egen Sjæl mere af Politiken end af Musikken. "Fra den Dag af," skriver han, "da jeg hørte om de skrækkelige Begivenheder i vort Fædreland, har kun en Tanke opfyldt mig, nemlig Angst og Længsel efter mit Land og mine Kjære." Mange af hans Breve til Forældrene, skrevne i Begejstring for det ulykkelige Land, bleve af disse brændte; thi de indeholdt Ting, som ikke maatte komme den russiske Regjering for Øje. Mange af Brevene bleve under Krigen ogsaa opsnappede paa Vejen og kom aldrig frem til Warschau. Han blev imidlertid i Wien hele Vaaren udover og først i Juni Maaned, da allerede Wieneraristokratiet havde forladt Byen og dertil midt under en Koleraepidemi, fik Chopin i Stand en Koncert, der kun var lidet besøgt, og bragte ham flere Udgifter end Indtægter. Intet Under derfor, at hans Mod sank mere og mere, og at han længtes efter at komme bort fra Wien; men han havde saamange Vanskeligheder med at faa sit Pas i Orden, at han endnu blev opholdt en Maanedstid. "Man lover mig hver Dag mit Rejsepas," skriver han, "og jeg løber fra Herodes til Pilatus alene for at faa tilbage det, jeg har givet Politiet til Opbevaring. Idag har jeg faaet endnu skjønnere Ting at høre, nemlig at mit Rejsepas er bleven forlagt, og at man ikke kan finde det; jeg maa endog indgive Ansøgning om at faa et nyt. Det er mærkeligt, hvor alle optænkelige Ulykker nu skal ramme os stak-

kels Polakker." — "Endelig har jeg mit Rejsepas," skriver han i Juli; "jeg lod det visere til London og Politiet gjorde ligesaa; men det russiske Gesandtskab holdt det tilbage i to Dage og gav mig da endelig Rejsetilladelse, — ikke til London, men til München. Mig er det ligegyldigt, naar kun den franske Gesandt underskriver mit Pas."

Han havde nemlig nu bestemt sig for at gaa over Paris til London og lagde først Vejen over München. Her optraadte han i det filharmoniske Selskab og gjorde stormende Lykke med sin *E-moll* Koncert. Dette blev hans Svanesang paa tydsk Grund; han optraadte nemlig aldrig mere offentlig i Tydskland; det synes, som om hans sidste Ophold i Wien havde for altid berøvet ham Lysten. Fra München gik Rejsen videre over Stuttgart, hvor han fik Efterretningen om Warschaus Indtagelse af Russerne den 8de September 1831. Sorg over Fædrelandet og Bekymring for sine Kjæres Skjæbne gjorde ham endnu mere modløs, og i denne triste Stemning skrev han i Stuttgart sin pragtfulde *C-moll* Etude, ogsaa kaldet Revolutionsetuden. I September Maaned kom han endelig til Paris, som han tænkte, kun paa Gjennemrejse, men det blev for bestandig.

Her ophører de Efterretninger, som væsentlig skyldes Chopins efterladte Breve. Meddelelserne om hans Pariserliv ere dels grundede paa Beretninger

fra hans Familie og fra dem, der omgikkes ham i Paris, (fornemlig da Liszt, George Sand, Heine,) dels paa, hvad Karasowski har øst af Chopins Pariserkorrespondance, som han i sin Tid har gjennemlæst, men som desværre ikke mere existerer. Ved Chopins Død blev nemlig alle hans Efterladenskaber, bl. a. hans Pleyelske Flygel, hvorpaa han i Almindelighed spillede, en Servise af Sêvres-Porcellæn, Gave fra Ludvig Filip, pragtfulde Møbler, Tæpper, Lænestole, for det meste Gaver fra hans Elever, Chopins Portræt, malet af Ary Schäffer m. m., kort sagt et helt Chopin-Museum kjøbt af en skotsk Dame, Miss Stirling, Elev af Chopin. Hun testamenterede det til Chopins Moder, hvem alle disse Minder om Sønnen saaledes tilfaldt ved Miss Stirlings Død, og i 1858 kom det hele til Warschau. Efter Moderens Død i 1861 gik Samlingen over til Chopins gjenlevende Søster. Denne boede i et Hus, hvorfra der under Opstanden i 1863 af nogle unge Mennesker ulykkeligvis blev løsnet Skud mod Grev v. Berg, den russiske Statholder i Polen. Strax efter var Huset omringet af Soldater, der styrtede opad Trapperne, jagede Kvinderne ud og arresterede Mændene, plyndrede Værelserne og slæbte alt Indbo ud paa Gaden. Blandt dette var hele Chopins Efterladenskab, og beklageligvis ogsaa alle hans Breve til Forældrene, som disse havde opbevaret i Løbet af 18 Aar. Da Natten brød frem, dannede Soldaterne heraf et Baal, der tændtes ved Chopins Papirer og Breve, og hvis Rov ogsaa blev Ary Schäffers herlige Portræt; Øjenvid-

ner forsikre, at en russisk Officier betragtede Maleriet længe, før han overgav det til Flammerne. Noget rigtigt godt Portræt af Chopin har man, saavidt vides, ikke længere, men en hel Del mindre gode. Det beklageligste ved denne Vandalisme var dog Tabet af Chopins Pariserbreve, skrevne i den mest glimrende og interessante Del af hans Liv og indeholdende livlige Skildringer fra de Kredse, hvori Chopin dengang færdedes sammen med Verdensstadens første Mænd og Kvinder. At ikke alle hans Breve er gaaet ganske tabt, skyldes Karasowski, der havde den hele Brevsamling udlaant og tog den Kopi af Brevene fra Chopins Ungdomstid, som han har leveret i sit Værk; men da han skulde til at ordne Pariserkorrespondancen, brød Opstanden i 1863 løs, og Deltagelsen i de politiske Uroligheder hindrede ham i at fortsætte. Han leverede derfor den hele Originalsamling tilbage til Familien, hvor den, som fortalt, nogle Maaneder efter blev ødelagt.

Paa den Tid, da Chopin kom til Paris, herskede der endnu et vist politisk Røre; Ludvig Filip regerede paa det legitime Dynastis Ruiner, men i alle Befolkningens Lag rørte sig politiske Partier, og Politik optog Parisernes Interesse i fremtrædende Grad. Skjønt disse Tilstande ikke vare gunstige for Kunsten, vare de dog endnu uden Betydning for Chopin, da han ikke var kommen til Paris med noget Haab om at kunne optræde offentlig. Et Wiener- eller Leipzigerblads rosende Anmeldelse gjorde lidet Indtryk paa et Pariserpublikum og han var i Verdensstaden en ukjendt Størrelse. Chopin vilde imidlertid ikke lade den kostbare Tid gaa unyttet; langtfra at anse sig for nogen fuldendt Kunstner besluttede han at henvende sig til Friederich Kalkbrenner, som dengang stod paa Højden af sin Berømmelse og ansaaes for Europas første Pianist. Chopin gjorde ham et Besøg og gav en Antydning om, at han havde Lyst til at blive hans Elev. Chopin satte sig til Pianoet og spillede, men anede ikke, hvad der imidlertid foregik i Kalkbrenners Indre. En Elev af saadan Genialitet var det eneste, der endnu kunde øge hans store Ry; han viste derfor ikke Chopin tilbage, men lovede efter nogle kritiske Bemærkninger om hans Methode, Fingersætning o. s. v. at gjøre ham til en korrekt Pianovirtuos paa èn Betingelse: han maatte spille med Kalkbrenner mindst i — tre Aar. Chopin, der troede, at han dog kunde noget, blev herover yderst forbauset, men sagde ikke strax nej. Han skrev til sin Fader og sin gamle Lærer Elsner, og Resultatet af Korrespondancen blev, at Chopin trak sig tilbage. For ikke at støde den berømte Pianist, for hvem han nærede den største Agtelse, tilegnede Chopin ham sin *E-moll* Koncert.

Den musikalske Verden i Paris frembød dengang store Tillokkelser for den unge, fremmede Kunstner, der i et Par opbevarede Breve til Els-

ner og Woyciechowski heller ikke lagde Skjul paa sin Henrykkelse. Hans Bemærkninger om Datidens Størrelser, hvis Navne endnu den Dag idag lyse i Musikhistorien, kan have sin Interesse, og vi skulle hidsætte enkelte (dat. Dcbr. 1831). „Rossini er Direktør for den italienske Opera, der vistnok for Tiden er den bedste i Europa. Herrerne Lablache, Rubini, Santini, Damerne Pasta, Malibran, Schrøder-Devrient henrykke den fine Verden tre Gange ugentlig, Nourrit, Levasseur, Derivis, Mad. Damoreau-Cinti og Mademoiselle Dorus er de første Stjerner ved vor store Opera. Chollet og Mademoiselle Casimir Prévost beundres i den komiske Opera, — med et Ord: her kan man først lære, hvad Sang er. Jeg tror, at for Tiden er ikke mere Pasta, men Malibran-Garcia den største Sangerinde i Europa. — Jeg har aldrig hørt en saa skjøn Opførelse som i forrige Uge af „Barberen i Sevilla“ i den italienske Opera med Lablache, Rubini og Malibran-Garcia. „Otello“ gives ligeledes fortræffeligt med Rubini, Lablache og Pasta, ligeledes „Italienerinden i Algier“. Paris har i denne Henseende endnu aldrig frembudt saameget som nu. Du kan ikke gjøre Dig nogen Ide om Lablache. Man siger, at Pasta har mistet noget af sin Stemme; men jeg har aldrig i mit Liv hørt en saa himmelsk Sang som hendes. Malibran med sin vidunderlige Stemme behersker tre Oktaver; hun synger enestaaende i sin Art, fortryllende; Rubini, en fortræffelig Tenor, gjør endeløse Roulader, ofte for megen Koloratur, tremulerer

og triller uafladelig, hvorfor han høster det største Bifald. Hans *mezza voce* er uforligneligt. Her optræder nu en Schrøder-Devrient; dog gjør hun her ikke saamegen Furore som i Tydskland. Mad. Cinti synger ogsaa meget skjønt, ja, jeg foretrækker hendes Sang for Malibrans. Denne forbauser, Cinti henrykker. Hun synger de kromatiske Løb og Koloraturer næsten endnu mere fuldendt, end den berømte Fløjtenist Tulou blæser dem. Det er neppe muligt at finde en mere udviklet Teknik. Hos Nourrit, første Tenor ved den store Opera, beundrer man den varme Følelse; Chollet, første Tenor ved *Opéra comique*, den bedste Fremstiller af Fra Diavolo og fortræffelig i Operaerne „Zampa“ op „Fiancée“, har en ganske egen Maade at opfatte sine Roller paa. Han henriver alle med sin sympatiske Stemme og er Publikums Yndling.“ Samtidig skriver han: „Paris byder alt, hvad du vil! Du kan more dig, kjede dig, le, græde, kort sagt gjøre, hvad du lyster; intet Menneske ser det, fordi Tusinde gjør det samme. Enhver gaar sin egen Vej. Jeg tror neppe, der i nogen By findes flere Pianister end i Paris, eller nogensteds flere Æsler og Virtuoser.“

Hans Begejstring for Paris var stor, men han befandt sig desuagtet i en trykket Stilling, der nedslog hans Mod. Han gav i Febr. 1832 en Koncert, der kun var besøgt af Polakker, medens det franske Publikum udeblev ganske; han fik ikke engang sine

Udgifter dækkede. Han blev tilbageholden og levede mest for sig selv, uden Udsigt til at bedre sin Stilling. Saa fattede han den Plan at rejse til Amerika. Men lykkeligvis satte hans Forældre sig bestemt derimod og raadede ham til at vende tilbage til Warschau. Hans Venner (bl. a. Liszt) raadede ham til at blive i Paris; men det hjalp ikke, han havde nu besluttet at rejse tilbage til Fædrelandet, trods de Ubehageligheder, han af den russiske Regjering kunde vente sig, fordi han var bleven i Udlandet, efterat hans Pas var Udløbet.

Samme Dag som han forberedte sin Afrejse fra Paris, mødte han paa Gaden Fyrst Radziwill, der tog det Løfte af Chopin, at han om Aftenen skulde gaa med ham til Rothschild. Denne Aften blev et Vendepunkt i hans Liv. I Børskongens glimrende Saloner mødtes den mismodige Kunstner med Paris's *haute volée*, og da Fru Rothschild bad ham spille, satte han sig til Pianoet og improviserede saa vidunderligt, at det fornemme Selskab blev aldeles henrykt. Som ved et Trylleslag var hans Stilling forandret; endnu under Soiréen modtog han Opfordring til at meddele Undervisning i de første Pariserfamilier; hans pekuniære Forhold bedredes daglig; og enhver Tanke paa at vende tilbage til Warschau var opgiven.

Paa den Tid, Chopins Stjerne begyndte at glimre paa Parisersocietetens Horizont, blev ogsaa hans Navn som Komponist mere og mere kjendt i

den musikalske Verden, og hans tidligere Værker [1] vandt fra den Tid af (1832) Udbredelse i vide Kredse. Men samtidig blev de ogsaa et Stridsemne mellem Kritikerne, der dels frakjendte dem ethvert kunstnerisk Værd, dels — men det var ikke endnu mange — anerkjendte Tankernes Dristighed og Originalitet, Harmoniernes Rigdom og den ejendommelige nye Form. Mellem Datidens berømteste Pianister lød ogsaa Dommen forskjellig; medens saaledes Moscheles anerkjendte Chopins Originalitet og Skjønheden i Motivernes nationale Farve, men stødtes ved visse fremmede Modulationer og et vist sødligt Drag, „der er Manden og den studerede Musiker lidet værdigt," saaledes kaldte den berømte Field ham ligefrem *un talent de chambre de malade*. Denne Opfatning af Chopin, der hovedsagelig har fundet Tilslutning i Tydskland, er neppe bleven kraftigere imødegaaet af nogen end af Robert Schumann i hans „Neue Zeitschrift f. Musik". Ogsaa Mendelssohn, med hvem Chopin nogle Gange traf sammen dels i Paris, dels i Leipzig, har blandt andet i sine Breve udtalt mangt et anerkjendende Ord om Chopin baade som Komponist og fornemmelig som Pianist, skjønt Mendelssohn vel neppe kan regnes til de specielle Beundrere af Chopins Musik. I hvert Fald synes det personlige Forhold mellem disse Sam-

[1] F. Ex. de tre Nocturner *Op.* 15, Bolero *Op.* 19, Scherzo *Op.* 20, den store Polonæse *Op.* 22, Ballade *Op.* 23, fire Mazurkaer *Op.* 24, to Polonæser *Op.* 26, to Nocturner *Op.* 72, Impromptu *Op.* 29.

tidige at have været det allerbedste, grundet paa gjensidig Forstaaelse af hinandens Eiendommelighed, og tydske Forfattere have vistnok taget Fejl, naar de have regnet Mendelssohn til Chopins Modstandere. Men hvor forskjellige Samtidens Domme end lød om denne ejendommelige Digternatur og de musikalske Former, hvorigjennem den fik sit Udtryk, — vist er det, at hans Pianokompositioner fik en hurtig Udbredelse, især i Paris. Dette blev visselig heller ikke uden Indflydelse paa den Retning, hans Udvikling tog, idet han sit hele Liv blev denne Musikgenre tro. Se vi gjennem den lange Fortegnelse over udgivne og efterladte Værker (den gaar indtil Opustal 74), vil vi finde det mest slaaende Vidnesbyrd om denne Troskøb mod Pianoet, som han elskede og som var ham tilstrækkeligt til at gjengive hans poetiske Tanker og Stemninger. Naar undtages et Hefte polske Sange, ere samtlige Arbejder skrevne for Piano, tildels, men yderst sparsomt, med helt Orkester eller enkelte Strygeinstrumenter, navnlig Violoncel. Og dog manglede der ikke paa Impulser for Chopin til at udvide denne forholdsvis snevre Form. Vi have set, hvilket stærkt Indtryk Pariseroperaens Glands strax øvede paa ham; han omgikkes daglig dens ypperste Kunstnere; han vilde ikke manglet den nødvendige Protektion for at faa sit Værk frem; til hans nærmeste Omgang hørte Meyerbeer, der netop havde gjort Furore med sin epokegjørende „Robert“ — kort sagt, der var meget, som syntes at skulle vække Tanker hos Chopin

om at prøve sit Talent paa et større Værk. I 1834 mogtog han ogsaa et Brev fra Elsner, der som hans gamle Lærer udtalte Haabet om at faa opleve Opførelsen af hans første Opera. Dette bragte virkelig Chopin til for Alvor at tænke paa at komponere for Scenen, og han henvendte sig til en af sine polske Venner, Kozmian, for at faa en Text med Stof af Polens Historie. Men Chopin opgav snart dette Forsæt, uvist af hvilken Grund.

I Februar 1834 gav Chopin sin anden Koncert i Paris. Den havde samlet hele Pariseraristokratiet i den italienske Opera, men hans Spil gjorde liden Effekt i den store Theatersal, og Koncerten blev ham en Skuffelse. Samme Foraar besøgte han Tydskland, ligesaa Aaret efter, da han i Carlsbad tilbragte en Del af Sommeren sammen med sine Forældre, som han her saa for sidste Gang i sit Liv. Chopins sidste Ophold i Tydskland faldt i 1836, da han i Marienbad blev forlovet med en polsk Dame, Maria Wodzynska. Han fattede nu den Plan at forlade det lokkende Paris med dets Saloner og Triumfer for at vende tilbage til Polen, saasnart han havde giftet sig. Paa Landet i Warschaus Nærhed vilde han slaa sig ned, ikke mere vise sit Talent for Verden, stifte Folkeskoler og leve i al Stilhed for sin Kunst og sin huslige Lykke. Med dette mærlige Forsæt tog han Afsked med sin Forlovede og rejste over Leipzig, hvor han besøgte Rob. Schumann, tilbage til Paris. Han tænkte nu, at hans Vandreliv var tilende, og at han med de nye For-

pligtelser skulde begynde et nyt Liv. Men Skjæbnen vilde det anderledes. Kort efter Tilbagekomsten til Paris fik Chopin Underretning om, at hans Brud havde foretrukket at ægte en polsk Greve. Denne Begivenhed fik for Chopin de alvorligste Følger; thi i sin Smerte og sin Forbitrelse over at se sit skjønne Haab om et lykkeligt Ægteskab tilintetgjort, kastede han sig i den Kvindes Arme, der fik en saa sørgelig Indflydelse paa hans senere Liv, og om hvem Alfred de Musset med sønderrevet Hjerte sagde: „Tror jeg ikke længere paa Taarer, da er det, fordi jeg har set hende græde.“

Det var en regnfuld Høstaften, Chopin første Gang mødtes med George Sand. Han havde den hele Dag siddet hjemme, intet Besøg af Venner, ingen musikalsk Tanke havde sysselsat ham, han var, som altid i daarligt Vejr, i daarligt Humør. Klokken var bleven 10 om Aftenen, da det faldt ham ind at besøge Grevinde C., der den Dag havde sin *jour fixe*, og i hvis Salon der altid samledes en aandfuld og udvalgt Kreds. Da Chopin gik op ad de tæppebelagte Trapper, forekom det ham, som om han blev forfulgt af en Skygge, fra hvem en Duft af Violer strømmede imod ham; en underlig Anelse om, at noget Eiendommeligt forestod, greb ham uvilkaarligt; han var allerede standset for at vende om og gaa hjem, da han maatte le ad sin egen Indbildning, tog de sidste Trin i et raskt Sprang og var et Øjeblik efter midt oppe i den straalende, af Gjæster opfyldte Selskabssal. Man havde delt sig

i Grupper og Samtalen gik livligt om Theater og Literatur, Politik og Dagsnyt. Chopin, der ikke følte sig oplagt til at deltage i Samtalen, satte sig hen i et Hjørne og betragtede de mange skjønne Damer. Da kort efter en Del af Selskabet tog bort, og kun Grevindens intimere Venner vare tilbage, følte Chopin uvilkaarlig Trang til at give sin Stemning Luft i en Improvisation og satte sig til Pianoet. Han spillede sig nu ganske væk, medens Tilhørerne sad hensunkne i Nydelsen; da han standsede og saae op, faldt hans aandsfraværende Blik paa en enkelt klædt Dame, der lænede sig til Pianoet og med sine dunkle, fyrige Øjne syntes at ville se ham ind i Sjælen. Chopin følte, at han rødmede; hun smilede og gik; men da han kort efter havde trukket sig tilbage bag en Gruppe Kamelier, hørte han en Silkekjoles Raslen og mærkede Duften af Violer — den samme Dame nærmede sig ved Liszt's Arm. Med dyb, velklingende Stemme talte hun til ham om Indholdet af hans Improvisation, og aldrig havde han følt sig saaledes forstaaet som gjennem denne Dames aandfulde Fortolkning af hans Tanker: det var den fejrede Forfatterinde Aurora Dudevant. Da han kom hjem om Natten, hørte han endnu denne Stemme, og hendes smigrende Ord fyldte hans Sjæl. Men paa hans Hjerte havde hun ved dette første Møde ikke gjort noget Indtryk, desto mere paa hans Aand. „Jeg har lært at kjende en stor Berømthed,“ skrev han til sine Forældre, „nemlig Mad. Dudevant, der er bekjendt under Nav-

net George Sand; men hendes Ansigt er ikke sympathisk og har slet ikke behaget mig; der er endog Noget i det, som virker frastødende."

Men Chopin mødte den geniale Dame oftere; over hendes tiltrækkende Samtaler, der næsten altid paa den fineste Maade drejede sig om ham selv, glemte han, at hun ikke var smuk. Kjærligheden — thi George Sand elskede Chopin med Lidenskab — gav hendes noget mandige Træk en vis forskjønnende Mildhed og gjorde hende bly, næsten ydmyg ligeoverfor ham; saaledes rørte hun uden at vide det hans Hjerte. I Begyndelsen følte Chopin kun Taknemmelighed, senere elskede han hende, maaske ikke saa lidenskabeligt, som hun ham, men dog trofast og inderligt. Det Saar, hans troløse Brud havde tilføjet hans Hjerte, var lægt.

Han trak sig nu efterhaanden mere tilbage fra det udbredte Selskabsliv, han hidtil havde ført, og levede den største Del af Dagen kun for sin Muse og en liden Vennekreds. Og hvilke Venner var det ikke, han samlede i sin Salon til disse bekjendte *soirées intimes!* Her mødtes Heinrich Heine, Meyerbeer, Liszt, Pianisten Ferdinand Hiller, Malerne Ary Schäffer og Delacroix, den berømte Tenorsanger Nourrit, den hannoveranske Gesandt Baron v. Stockhausen, Elev af Chopin, de polske Digtere Mickiewicz og Witwicki, Matuszynski, Musikerne Fontana og Grzymala, og midt i denne Kreds Mussets *femme à l'oeil sombre.*

I sin Chopin-Biografi giver Liszt en Skildring af

disse smaa Aftensammenkomster hos Chopin. "Man maatte", skriver han, "først overvinde en Smule misantropisk Modstræben, før man fik Chopin til at aabne sin Stue og sit Piano for dem, hvem et ligesaa agtelsesfuldt som oprigtigt Venskab tillod at trænge ind paa ham med en saadan Bøn. Mer end en af os, som dengang var med, mindes uden Tvivl endnu i dette Øieblik hint første, trods hans Modstræben improviserede Aftenselskab hos ham, da han boede ved Chaussée d' Antin. Hans Værelse, der blev taget med Storm, var kun oplyst af nogle faa Voxlys, der brændte om et af hine Pleyelske Flygler, som han især holdt af for deres lidt dæmpede, klare Sølvtoner og deres lette Anslag, der tillod ham at aflokke dem Toner, som syntes at tilhøre en af hine Harmonikas, hvis Monopol det romantiske Tydskland har bevaret og som dets gamle Mestre konstruerede saa sindrigt, en Formæling mellem Glasset og Vandet. De dunkle Kroge syntes at betage Værelset alle Grændser og at rykke det ud i det tomme Rums Mørke. Det om Pianoet koncentrerede Lys faldt henover Gulvet som en Bølge, der opløste sig for at forenes med den blaftende Lysning fra Kaminen, hvor fra Tid til anden gulagtige Flammer flagrede op, smaa og tætte som nysgjerrige Gnomer, hidlokket ved Ord af deres eget Sprog. — Speilets tilbagestraalende Flade reflekterede kun den skjønne Oval og de silkebløde Lokker, som saa mange Malere have kopieret og hvis Billede Staalstikkerkunsten

har mangfoldiggjort for alle Venner af en elegant Komponistpen."

Da Chopins Helbred i Høsten 1838 var mindre god, og han i nogen Tid havde lidt af Brystsygdom, raadede Lægerne ham til at rejse til Sydfrankrig. Imidlertid havde Mad. Dudevant besluttet at tilbringe Vinteren paa Øen Majorka for sin Søns Skyld og opfordrede Chopin til at følge med. Han forlod kun ugjerne Paris, sine Venner, sit Flygel, sin vante Komfort. Rejsen gik imidlertid for sig, men kort efter at han i November var landet paa Øen, blev han farlig syg. Der var kun daarlige Boliger at opdrive og Indbyggerne paa Øen, der betragtede Brystsygdom som en Slags Pest, var kun lidet imødekommende mod den lidende Kunstner. Endelig fandt de Rejsende Tilflugt i et forladt Kloster "Waldemosa", der havde en henrivende skjøn Beliggenhed, men naturligvis var blottet for alt, hvad der lignede Komfort, ja manglede endog det nødvendigste Indbo. Vinteren blev dertil temmelig haard med vedholdende Regn, endog Sne. Dette bestemte Chopin til at faa sig en Ovn og et Flygel fra Marseile. Opholdet paa Øen bragte ham imidlertid ikke den ventede Lindring, og han tog daglig af. Daarlig, tildels fejlagtig Lægebehandling — bl. a. en ligefrem fordærvelig Aareladning — gjorde galt værre, og George Sand, der plejede ham paa det omhyggeligste, saae med Ængstelighed Sygdommens Fremskridt. „Den stakkels, store Kunstner!", skriver George

Sand,[1] „han var undertiden vanskelig at behandle„. Hvad jeg frygtede, blev desværre Tilfældet: han tabte fuldstændig Taalmodigheden. De legemlige Smerter bar han som en Mand; men han formaaede ikke at bøie sin uregerlige Fantasi. Klostret syntes ham et Sted fuldt af Aander og Spøgelser, Indbildninger, der plagede ham mere end hans Brystlidelser. — Da jeg en Aften omkring Kl. 10 kom hjem med mine Børn fra et Besøg i Klosterruinerne, fandt vi Chopin ved Klaveret. Hans Blik var forvirret, hans Haar stod til alle Kanter, og det varede nogle Sekunder, før han kunde kjende os. Da fremtvang han et Smil og begyndte at spille; det var et Slags dæmoniske Tanker, der i den korte Tid, han havde været alene og forstemt, mod hans Vilje havde faaet Magt over ham. I dette Kloster har han nedskrevet de skjønneste smaa Musikstykker under den beskedne Titel *Préludes*. Det er sande Mesterværker. Nogle af dem gjør paa Tilhøreren et saa dybt Indtryk, at han synes at se de afdøde Munkes Skygger og hele den højtidelige mørke Ligpomp for sine Øine (f. Ex. Mellemsatsen i No. 15, *Des-Dur*). Andre ere fulde af Ynde og Melancholi, gjennemglødede af Begejstringens luende Flammer, beaandede af hans spirende Haab om Gjenvindelse af hans Sundhed; — men mange ere saa fulde af mørk Sorg, at man, trods den Nydelse det er at høre dem, dog selv fyldes med Smerte derved. Dette

[1] „*Historie de ma vie,*" Bd. 13. Kap. 6 og 7. Paris 1855.

siger jeg fremfor alt om et Præludium (No. 6 *H-moll*), som han skrev en Aften; det er saa gribende, at det næsten bringer Sindet til Fortvivlelse. Det var en Dag, min Søn og jeg havde begivet os til Palma for at gjøre nogle Ærinder; Chopin havde vi forladt forholdsvis vel. Da faldt der henimod Aften en stærk Regn, Bækkene vare voxede stærkt, vi mistede vore Støvler i Vandflommen, og Føreren havde ved at forlade os udsat os for en stor Fare. Vi kunde i 6 Timer neppe tilbagelægge halvanden Mil; endelig kom vi ved Midnatstid hjem. Vor Forsinkelse var os meget ubehagelig, fordi vi vidste, at den vilde forurolige den kjære Syge. Og det Oprør, hvori vi fandt ham, var i Virkeligheden ogsaa meget stærkt, men havde allerede givet Plads for en stille Fortvivlelse. Med Taarer i Øjnene havde han komponeret dette ophøjet skjønne Præludium. Da han saae os komme, foer han op med et Skrig og raabte med en ejendommelig hul Klang i Stemmen: "Ak, jeg troede ikke I levede mere." Han fortalte os senere, at han i vort Fravær havde havt en Vision, og at han ikke havde været i Stand til at skjelne Drøm fra Virkelighed. — Han syntes, han laa paa Havets Bund og følte, hvorledes de kolde Vanddraaber taktmæssig perlede paa hans Bryst. — Det Præludium, han denne Aften havde digtet, minder virkelig om de Regndraaber, der faldt paa Klostrets Tag; men efter hans Opfatning betyder disse Draaber de Taarer, som fra Himmelen faldt paa hans Hjerte. Jeg frygter at jeg mangen Gang

var ham en slet Dommer; thi han havde den Skik at spørge mig tilraads, ligesom Molière sin Kokkepige. — Vort Ophold i Klostret blev for Chopin en Kval og for mig en vanskelig Opgave. Saa behagelig, elskværdig og munter han var i Selskab, saa tungsindig og lunefuld viste han sig ofte mod sine nærmeste Omgivelser og kunde næsten bringe dem til Fortvivlelse. Jeg har aldrig kjendt nogen, hvis Karakter har været saa ædel, fintfølende og fri for al Selviskhed. Som Ven var han trofast og rettænkende; hans glimrende Vid i muntre Øjeblikke overtraf ofte de aandrigste Bemærkninger af de mest udmærkede Personligheder; om Ting, som han tilbunds forstod, var hans Dom træffende, saa ingen i denne Henseende kunde maale sig med ham. Men derimod var sjelden noget Menneskes Lune saa underligt og pirreligt som hans, eller nogens Indbildningskraft saa uudtømmelig som Chopins. Men hvem kunde derfor gaa i Rette med den geniale Kunstner? Aarsagen til hans mange Særheder laa netop i hans Sygelighed. Et knækket Rosenblad, Skyggen af en forbiflyvende Torbist gjorde paa ham undertiden den samme Virkning, som om man havde berørt ham med glødende Jern eller tappet hans Blod. Kun jeg og mine Børn vare ham til Behag, alt andet under den sydlige Himmel syntes ham uudholdeligt. Endelig — paa Vinterens sidste Dag kunde vi rejse til Barcelona og derfra til Marseile."

Da George Sand med sine Børn og Chopin landede i denne By, var den første Efterretning der

mødte vor Kunstner, at hans intime Ven Adolphe Nourrit, den store Sanger, i Neapel havde forkortet sit Liv i Vanvid. Der skulde netop i Marseille holdes Dødsmesse over ham; Chopin ilede op i Kirken, satte sig til Orgelet og spillede under Andagten til sin Vens Minde.

Efter alle disse Sjæls- og Legemslidelser hvilede Chopin sig nu ud paa George Sands Landgods, Nohant, hvor han tilbragte Sommeren og kom saavidt til Kræfter, at han atter om Høsten kunde vende tilbage til Paris og optage sin sædvanlige Virksomhed som Lærer. Det Noble og Fine ved hans Person, hans store Talent, glimrende Navn og fortrinlige Evne til at undervise, gjorde Chopin til en meget søgt Lærer, hovedsagelig af dem, der tilhørte Samfundets højere Kredse. Til at faa Undervisning var en Polak altid fortrinsberettiget fremfor andre, og hans Landsmænd og Landsmandinder benyttede sig heraf i høj Grad. Af hans kvindelige Elever kan nævnes Fyrsinde Czartoryska, den for sin Skjønhed og herlige Sang bekjendte Grevinde Delphine Potocka, Baronesse Rothschild, Miss Stirling, af de mandlige hans opofrende Ven Gutman, den begavede, men i en ung Alder bortrykkede Filtsch, om hvem Liszt sagde; "Naar den Smaa gaar paa Rejser, lukker jeg Butikken;" fremdeles Nordmanden Tellefsen, der senere i mange Aar var en søgt Lærer i Paris's højere Kredse, Georg Mathias, nuværende Professor ved Pariserkonservatoriet. Som Lærer lagde Chopin Hovedvægten paa Anslagets Blødhed og

Elegance, som han selv i høj Grad besad, paa Foredragets Udtryksfuldhed, mindre paa den raffinerede tekniske Virtuositet. Han tog kun imod Elever, der til en vis Grad var teknisk udviklede, og det første, han forelagde dem, var Clementis "*Gradus ad Parnassum*". Det æsthetiske Hovedindhold af sin Undervisning sammenfattede han i de Ord: "Spil som du føler, og du vil spille godt". Sine Studier og Betragtninger over Klaverspillets Natur, Frugterne af mangeaarig Erfaring og Iagttagelse, tænkte han at samle i et theoretisk Værk; men han fik kun nedskrevet nogle Ark, da han blev syg; desværre tilintetgjorde han dette Manuskript kort før sin Død. Chopin var som Lærer meget ivrig og samvittighedsfuld, men navnlig i sine sidste Aar lidet taalmodig ligeoverfor ubegavede Elever. Han kunde da slænge Noderne fra Klaveret og hans tilsyneladende svage Haand har knækket mere end en Stol; men hans Heftighed varede ikke længe. Ejendommeligt for Chopins eget Spil og dermed for Foredraget af hans Kompositioner er det hyppigt anvendte *Tempo rubato;* medens han holdt Basstemmen i rolig sikker Takt — "venstre Haand maa være som en Kapelmester" var hans Udtryk — bevægede højre Haand sig i et ganske frit og selvstændigt Tempo. Han skal selv heri have været en Mester og opnaaet megen Virkning dermed i sine Nocturner, Mazurkaer m. fl., og han gjorde det ogsaa gjældende for sine Elever, der have bevaret Traditionen for senere Chopinspillere. Hvorledes Cho-

pin selv har fortolket sine Kompositioner, deraf giver Moscheles, som i 1839 kom fra London til Paris for at besøge ham, i et af sine Breve følgende vistnok meget korrekte og oplysende Skildring: "Chopins Udseende er ganske identificeret med hans Musik: begge ere fine og sværmeriske. Han spillede for mig og nu først forstaar jeg hans Musik, forklarer mig ogsaa Dameverdenens Sværmeri. Hans *ad libitum*-Spil, der hos Fortolkere af hans Musik udarter til Taktløshed, er hos ham kun den elskværdigste Originalitet i Foredraget; de dilettantisk haarde Modulationer, som jeg aldrig kan komme udover, naar jeg selv spiller hans Sager, chokere mig ikke mere, fordi han med sine fine Fingre glider alfeagtigt let henover dem; hans *piano* er som et Aandepust og trænger intet kraftigt *forte* for at frembringe de ønskelige Modsætninger. Derfor savner man ikke de orkesteragtige Effekter, som den tydske Skole forlanger af en Pianospiller, men lader sig rive med som af en Sanger, der lidet bekymret om Akkompagnementet, ganske følger sin Følelse; kort sagt — han er et *Unicum* i Klaverspillerverdenen."

Om Dagen optagen med sin Lærevirksomhed, om Aftenen deltagende i en udbredt Selskabelighed, tog Chopin ikke det Hensyn til sin Helbred, som Lægerne foreskrev som en Nødvendighed. Han var nu flyttet ind i en Pavillon i det samme Hus ved Quai d'Orleans, hvor George Sand boede, og, skjønt hun roses for den Omhu, hvormed hun plejede sin

Ven, er det vel altfor sandsynligt, at det urolige Liv, han førte i hendes Selskab, ikke befordrede hverken hans Sundhed eller hans Virken som Komponist. George Sand beretter ogsaa, at der kun under det aarlige Sommerophold paa hendes Gods Nohant levnedes ham Tid til at komponere. Her hvilede han sig ud efter Vinterens Anstrengelser i Paris og samlede nye Kræfter til den kommende; men den nedbrudte Helbred blev aldrig mere ganske restitueret. Paa dette Slot samledes undertiden ogsaa flere af Datidens Berømtheder: Liszt, Pauline Garcia, (senere Mad. Viardot) Maleren Delacroix, Storheder fra Scenens og Literaturens Verden. Man morede sig glimrende i denne Kreds. Snart spillede man Komedie paa et i Slottet indrettet Theater (Chopin havde som bekjendt et stort dramatisk Talent), snart gav man de ypperligste musikalske Soiréer, hvor Liszt, Chopin og Pauline Garcia kappedes om at opbyde sit Bedste; snart forefaldt smaa aandfulde Mystifikationsscener, naar i den dæmpede Maaneskinsaften Chopin og Liszt byttede Plads ved Pianoet og efterlignede hinandens Spil, saa Selskabet troede det var Liszt, naar det var Chopin, og Chopin naar det var Liszt, der spillede; snart flyttede man i en dejlig Juninat det pragtfulde Flygel ud paa en Terrasse i Haven, bekjendt for sit Ekko, der gjentog Tonerne fra Liszts og Chopins Spil eller Pauline Garcias Sang. Det varme Venskab, som dengang forenede Liszt og Chopin, kjølnedes senere og skal have endt med et Brud; hvis Skylden var, vides

ikke, men Chopin skal senere i Breve til sine Forældre have beklaget sig bitterlig over sin gamle Ven. Man skal dog ogsaa mindes, at Liszt efter Chopins Død reiste ham et Minde i den Biografi, der i lange Tider var den fyldigste Skildring, man ejede af Chopin, og som endnu indeholder ikke blot en af Hovedkilderne til hans Levnetsbeskrivelse, men ogsaa en Skildring af Chopins Personlighed som Menneske og Kunstner, der er skrevet med den varmeste Sympathi for ham i begge Retninger. Liszts Værk om Chopin er, som han selv skriver, fremkaldt ved Ønsket om idetmindste at aflægge et Vidnesbyrd om den Smerte, han følte ved sin gamle Vens Død, og jeg følte mig forpligtet — ytrer han — "til at vise min ærefrygtsfulde Sorg og min Hyldest ved den betydelige Musikers Grav, som har levet ved min Side". Af denne Hyldest og af dyb Forstaaelse af Chopins hele Væsen bærer hvert Blad i hans Bog det umiskjendeligste Præg og de Ord, Liszt i dette Værk har viet sin Ven og Kunstfælle, røber i hvert Fald ikke noget Spor af Bitterhed ved Mindet om den Bortgangne.

I Maj 1844 fik Chopin den smertelige Underretning, at hans Fader var død. Den lidende Kunstner, der altid havde hængt med stor Ømhed ved sit Fædrenehjem, blev herover dybt nedbøjet; han vilde skrive til sin Moder og sine Søstre, men kunde ikke. Han var dengang allerede meget syg, og hans Lunger vare angrebne; men ikke legemlige Lidelser alene kan have afholdt ham fra at følge en saa na-

turlig Trang som at bringe Moderen Trøst i hendes Sorg. Ogsaa Forholdet til George Sand har virket til, at hans Forbindelse med Forældrene blev mindre levende end tidligere, og hans Breve bleve i de sidste Aar sjeldnere og sjeldnere. Han vovede ikke at give dem udførlige Meddelelser om sin Levevis; fordi han kjendte deres strenge moralske Grundsætninger, foretrak han ikke at tale til sine Forældre om George Sand og Forholdet til hende. Chopin følte ofte Skrupler over dette illegitime Forhold og skal navnlig i tidligere Dage have ønsket at kunne føre sin Elskerinde til Alteret som Brud; hun var imidlertid fraskilt Kvinde og Forholdene hindrede ham i at gjøre noget Skridt til at rette paa Situationen. Til at bryde med hende havde han ikke Kraft, han elskede hende dertil altfor inderligt. Ved Faderens Død reddede imidlertid George Sand ham saavidt gjørligt af den pinlige Stilling, idet hun paatog sig at skrive til Chopins Moder. I dette Brev, der er opbevaret, taler hun om den kjære Pligt, det er hende at pleje Fru Chopins syge Søn, "en Pligt, jeg aldrig vil svigte;" hun skildrer Chopins Sorg over Tabet af Faderen, hans lidende Tilstand og omtaler ham, ikke som sin Elsker, men som en, hun ønsker at være i Moders Sted.

Chopins tiltagende Sygelighed virkede stærkt paa hans sjælelige Tilstand, hvorom George Sand skrev følgende: "Den katholske Tro fremstiller os Døden i et skrækkeligt Lys, fordi den taler om Skjærsilden. Chopin havde ofte sælsomme Visioner,

og jeg maatte tilbringe Nætterne ved Siden af hans Sovekammer for at fordrive de Spøgelser, han troede at se baade vaagen og i Drømme. De polske Folkesagn med deres Aander og deres Overtro beskjæftigede ham meget. Gjengangere foruroligede ham og viklede hans Fantasi ind i deres Tryllekreds; istedenfor at se sin Fader og sin afdøde Ven (Matuszinsky) smile til ham fra den straalende Himmel — saaledes som den lutherske Tro forestiller sig den —, indbildte han sig, at deres Dødningehoveder laa paa hans Seng, og han søgte at rive sig ud af deres kolde Favntag." Hans Kompositioner fra denne Tid (1843—1847)[1] bære Spor af denne sygelige Tilstand, der hviler ofte et Tungsind over dem, og de musikalske Tanker have ikke mere hans tidligere Værkers Klarhed, men streife undertiden ind paa det Excentriske. Ved Siden heraf finder man Momenter saa ophøjede i sin Sorg, saa gribende i sin umiddelbare poetiske Stemning som ikke nogensteds ellers i denne ejendommelige Digternaturs Frembringelser. Men hvad har han ikke i disse Aar lidt paa Sjæl og Legeme! Hvor har ikke Forholdet til George Sand netop dengang pint ham! Hun begyndte at blive koldere og koldere mod den syge, vanskelige Kunstner, hvis Stolthed daglig sagde ham: "Forlad hende, hun betragter dig som en Byrde;" men samtidig var hans Troskabsfølelse

[1] Polonæse, op. 53; Berceuse, op. 57; H-moll Sonaten, et Par Mazurkaer, Barcarolen, op. 60, G-moll Sonaten for Piano og Violoncel.

saa stærk, at han blev, og intet paa Jorden havde nogensinde bevæget ham til at skilles fra hende. Men George Sand tænkte anderledes. Hun havde elsket den unge, interessante, fejrede Tonedigter med hele sin fantasirige Sjæls Modtagelighed for alt Skjønt; men den Syge, Nedbøjede blev hende nu en Byrde. Besøgene i Sygeværelset bleve sjeldnere og sjeldnere, medens Klagen over, at det tog paa Kræfterne at pleje ham, lød hyppigere og hyppigere. Endelig udkom hendes ulyksalige Roman "Lucrezia Floriani", hvis Heltindes Kjærlighedshistorie med Fyrst Karl ligner hendes og Chopins saa paafaldende. Den indeholdt megen Lykke, men ogsaa megen Bitterhed, og dette følte ingen bedre end Chopin selv. Man fortæller, at Korrekturarkene med raffineret Grusomhed bleve ham forelagte med Bøn, at han vilde rette Trykfejlene; vist er det, at Fru Dudevants Børn pegende paa Romanen sagde lige til ham: "Ved De Hr. Chopin, at det er Dem, som menes med Fyrst Karl."

George Sand har søgt at forsvare sig imod den almindelige Beskyldning for at have rettet denne Bog mod Chopin. Hun fortæller, at Manuskriptet, der laa paa hendes Skrivebord, daglig blev læst af Chopin, uden at denne fandt noget derpaa at sige, han, der ellers var saa mistænksom. At han senere indbildte sig at være fornærmet ved Bogen, paastaar hun, skyldes andre. "Mine Fiender," skriver hun, "der vare blandt hans Venner, have foresnakket ham, at denne Roman skulde fremstille mit Forhold

til ham. Hans Hukommelse var i denne Tid noget svag, og da man gav ham en forvrængt Fremstilling af Bogens Indhold, havde han allerede glemt den virkelige Skildring af Fyrst Karls Stilling og Ejendommelighed; hvorfor har Chopin ikke læst min Roman om igjen?“ Trods alt bar den syge Kunstner de ham tilføjede Krænkelser og var endog bange for at gjøre Romanen til Sandhed ved et Brud, der vilde stille George Sand i et endnu ufordelagtigere Lys. I Begyndelsen af Aaret 1847 foranledigede hun dog selv det endelige Brud ved et heftigt Optrin, hvis uskyldige Aarsag hendes Datter var. Da hun gjorde ham uretfærdige Bebrejdelser, svarede Chopin: “Jeg vil strax forlade Deres Hus og ønsker fra nu af ikke mere at existere for Dem.“ Hun gjorde ingen Indvendinger og endnu samme Dag forlod han for bestandig George Sands Hus.

Dette Sindsoprør kastede ham atter paa Sygelejet, hvorfra det dog lykkedes hans Ven Gutmans opofrende Pleje igjen at rejse ham. Han kunde atter begynde at komponere og at modtage sine Venner; men Opholdet i Paris blev ham mere og mere ubehageligt og han besluttede da at rejse til England. Han gav sin Afskedskoncert i den Pleyelske Sal den 16de Februar 1848, hvor hans Venner og hele Pariseraristokratiet var tilstede, og denne hans sidste Optræden i Paris var en stor Triumf for den nedbøjede Kunstner; Begejstringen var umaadelig, og man kappedes om paa alle Maader at lægge sin Beundring for Dagen. Han for-

beredte nu sin Rejse, hvortil de politiske Uroligheder blev en øget Opfordring. Begivenhederne d. 23de Februar, der styrtede et Dynasti og drev en Kongefamilie i Landflygtighed, som altid havde vist ham stor Velvilje, gjorde et dybt Indtryk paa ham, skjønt Revolutionen gav ham nyt Haab for hans ulykkelige Fædreland.

Kort før sin Afrejse til England, i de sidste Dage af Marts, blev han indbuden til en Soirée hos Mad. H., i hvis Kreds han tidligere ofte færdedes. Han betænkte sig paa at modtage Indbydelsen, da han i de sidste fire Aar havde været nødt til at trække sig mere ud af Selskabeligheden; men han følte en uimodstaaelig Lyst til at gaa derhen og gik. Kort før hans Indtrædelse i Salonen havde Samtalen netop drejet sig om Chopin. En Musikkjender fortalte om sit Møde med den fejrede Kunstner paa Nohant og hans vidunderlige Spil i de skjønne, maaneklare Sommernætter. En Dame bemærkede: “Fra George Sands bedste Romaner strømmer Chopinsk Aand. Som alle Forfattere med en livlig Fantasi tabte hun ofte Taalmodigheden under Arbejdet. For at fængsle sig til Skrivebordet og arbejde med større Ro bad hun den Elskede at improvisere paa Pianoet, medens hun skrev og inspireret af hans Spil skrev hun da sine bedste Ting.“ Et dybt, halvlydt Suk undslap ved disse Ord en Dame, der sagte var traadt ind fra Sideværelset og ikke saaes af den Talende. Hendes blege Ansigt rødmede, hendes dybe, vidunderlige Øjne fyldtes med

Taarer, og hun tog Plads bag en Efeuvæg; her sad hun skjult for Gjæsternes Blik, kun iagttagen af Husets Frue, der forstod hendes Færd. Da Selskabet var blevet talrigere, rejste Damen sig, og med den hende ejendommelige svævende Gang gik hun, med højre Haand udstrakt som til Hilsen, lige hen til Chopin. "Fredrik" — gled det sagte over hendes Læber —, efter en lang, bitter Skilsmisse saae han første Gang atter George Sand, angerfuld og søgende en Forsoning. Bleghed lagde sig over hans afmagrede, fine Træk, et Øjeblik mødtes deres Øjne — da vendte han sig fra hende og forlod taus Salonen.

I England blev Chopin modtagen med al mulig Udmærkelse. Af Hertuginden af Sutherland blev han forestillet for Dronning Victoria, og det engelske Aristokrati kappedes om at sende ham sine Indbydelser. Han levede atter i Selskabslivet, og mere end hans Helbred tillod. For at faa mere Ro fulgte han en Indbydelse til Skotland, men her var Klimatet, Fugtigheden og Taagen ham ugunstige. Af Breve, som han sendte sine Venner, se vi, at dette Liv ikke tiltalte ham. Han led legemlig og aandelig, og uagtet al den Venlighed, hvormed hans skotske Værtinder, Frøkenerne Stirling, overøste ham, kjedede han sig frygtelig i Skotlands Selskabelighed og de Omgivelser, hvori han færdedes. Han levede for at glemme, men stadig dukker Mindet om hans ulykkelige Kjærlighed igjen frem. "Jeg har aldrig forbandet nogen," skriver han, „men nu er jeg saa kjed af Livet, at jeg er nær ved at forbande Lucrezia! Men der lider man ogsaa og lider saameget mere, som man for hver Dag bliver ældre i Ondskaben. Hjemme sørger man forgjæves over mig; jeg kan ikke blive sørgmodigere, end jeg er, men glæde mig kan jeg heller ikke. Jeg føler overhovedet ikke længere, jeg vegeterer kun og venter taalmodig min Ende." Ved Nytaarstid 1849 forlod han London, efter at han havde givet Koncerter i Glasgow, i Manchester m. fl. Steder, tildels til Indtægt for polske Emigranter. Ved Tilbagekomsten til Paris rammedes han af et haardt Stød; hans Ven og opofrende Læge, Dr. Molin, der havde plejet ham i mange Aar og kjendte hans Sygdom, døde pludselig.

Men hans Tilstand forværredes daglig; han saa Opløsningen rolig imøde, talte om sin forestaaende Død og anordnede Enkeltheder ved sin Begravelse; han bad saaledes om at faa hvile ved Siden af sin Ven Bellini paa *Père Lachaise* (paa hans anden Side ligger Cherubini). Og dog holdt Livet endnu fast paa dette skrøbelige Legeme. Der er opbevaret en Tegning af ham fra hans sidste Leveaar; [1]) Chopin sidder i Morgentoilette, Slobrok og de dengang brugelige *pantalons à pieds* med Hovedet støttet paa den ene Haand hviler han paa Divanen og stirrer ud i det Fjerne. Hovedet skal vise en slaaende Lighed. "Saaledes," skriver Meddeleren af dette Billede, „har de faa Venner, hvem han

[1]) Her gjengivet efter Musikal. Wochenbl. for 1876, p. 109.

dengang modtog i Morgentimerne, set Chopin, medens han med yderste Omhu gjennemgik alle Toilettets mangfoldige Detaljer. Paa et Sidebord var da i Almindelighed udbredt et elegant Barbertøj, smukke sølvindlagte engelske Knive med Skildpaddeskaft, derhos det mest Udsøgte fra Parfumørens Laboratorium, Pudder ikke at forglemme, hvormed den skarpe Klinges Spor skulde mildnes. Frokosten ventede, Themaskinen surrede, et elastisk Tæppe dæmpede Trinene, i Kaminen flammede Ilden, tykke Gardiner dæmpede Dagslyset fra Vinduerne. Chopin, i alle saadanne Ting Aristokrat indtil Fingerspidserne, gik med sagte Skridt op og ned i Værelset, satte sig lidt ved Pianoet, snakkede lidt, var undertiden oplagt til Spøg, fuld af Humor — thi han følte sig om Morgenen friskere end ellers. At han endnu kun havde kort tilbage, derom vidnede den voxagtige Ansigtsfarve, de skarpe Træk, Hosten, den vaklende Gang, den matte Holdning. Han var ogsaa træt, den fornemme, forunderlige Slave, hvem man neppe mere skulde kunne kalde en Musiker, endnu mindre en Pianist — thi det er altsammen for haandgribeligt, for materielt, og Chopin lignede i denne sidste Tid langt mere en ved en hemmelighedsfuld Magt paa Jorden dvælende Aand end et Menneske med Kjød og Blod. En Digter var han i Sandhed, en drømmende Digter, som ingen før ham i sit Slags.“ Og om denne Digteraand sagde ogsaa Rob. Schumann: “Chopin ist und bleibt der kühnste und stolzeste Dichtergeist der Zeit.“

I Begyndelsen af Oktober kunde han ikke mere forlade Sengen. Hans Søster kom fra Warschau og blev ligesom hans opofrende Ven Gutman hos ham til det sidste; Grevinde Delphine Potocka ilede ved Efterretningen om Chopins Tilstand til Paris for at sige ham det sidste Farvel; i den til hans Soveværelse stødende Salon var en Del af hans Venner samlede for at se ham, før han tillukkede sine Øjne for bestandig — kort sagt, hans Død fremkaldte almindelig Deltagelse. Den 15de Oktober, en Søndag, da alt var stille i den store By, følte han heftige Smerter. Han bad Grevinde Potocka synge; man rullede Flygelet hen til Sovekammerdøren og med klokkeren Stemme sang hun Hymnen af Stradella. „Aa, hvor det er dejligt! Min Gud, hvor dejligt — endnu en Gang!“ hviskede han. Grevinden sang nu en Salme af Marcello; de omstaaende knælede ved hans Seng, der herskede en højtidelig Stilhed, hvori kun Grevindens Sang lød i den stille Aftenstund. Om Morgenen forlangte han den sidste Olie, skriftede og modtog Sakramentet, hvorpaa han tog Afsked med enhver enkelt, velsignede dem og befalede dem i Guds Haand. Senere tabte han Mælet og kjendte ikke længere sine Omgivelser. Nogle Timer efter fik han Samlingen tilbage og bad med Præsten, da denne fremsagde Litaniet. I sin Ven Gutmans Arme bøjede han Hovedet, kyssede taknemmeligt hans Hænder og drog det sidste Suk. Paris's Klokker forkyndte i dette Øjeblik Kl. 3 Morgen den 17de Oktober 1849.

Chopin elskede Blomster og samme Morgen, da Dødsbudskabet udbredtes, fyldtes hans Værelser med de herligste Blomster, og hans Lig var ganske dækket af disse sidste Tegn paa Venskab. Hans Ansigt fik efter Døden et skjønt Udtryk af salig Fred, og Billedhuggeren Clesinger tog dsn Dødsmaske af Chopin, hvorefter han senere huggede Marmorbusten, som smykker hans Grav. Jordfæstelsen foregik først den 30te Oktober i Madeleinekirken, hvor Mozarts Requiem opførtes med Mad. Viardot, Castellan og Lablache i Solopartierne. Som Sørgemarsch benyttedes hans egen af *B-moll* Sonaten, instrumenteret for Lejligheden af Reber, og fra Orgelet lød hans Præludier i *H-* og *E-moll*. Meyerbeer ledede Sørgefesten, og Ligklædet bares af Fyrst Czartoryski, Delacroix, Franchomme og Gutman. Da hans Lig var sænket i Jorden, kastedes efter hans Ønske polsk Jord paa Kisten, den samme Jord, som Chopin for 19 Aar siden i Wola havde medtaget fra sit Fødeland, i hvis Jordbund han ikke fik hvile. Men hans Hjerte, der stedse slog varmt for Polen, blev efter hans Ønske bragt til Warschau, hvor det opbevares i den hellige Korskirke.

INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA NARODOWY BIBLIOTEKA
Zbiory Stowarzyszenia I. F. C.

Chopins Værker

forefindes i de forskjellige Udgaver i C. Warmuths Musikhandel, Christiania.

Billigste franske Udgave:

Concerterne op 11. Emol op 21. Fmol .	Kr. 1,20
Sonaterne op 4, 35, 38 (Marche funebre)	„ 1,20
Scherzoerne op 20, 31. 39, 54 . . .	„ 1,20
Rondoerne op 1, 5, 14, 16	„ 1,20
Barcarole op 60, **Bolero** op 19, **air varié**, **Don Juan** op 2, **Tarantelle** op 43	„ 2,40
Impromptuerne op 29, 36, 51, **Balladerne** op 23, 36, 47, 52, **Berceuse** op 57	„ 1,20
Airs nationaux polonais op 13, **Allegro de Concert** op 46, **Fantasi** op 49	„ 2,40
Etuderne op 10 No. 1—12, op 25 No. 1—12, op 63 No. 1—3. (27 Etuder) . .	„ 1,60
Preludierne op 28, 45 No. 1—25 . .	„ 1,20
Polonaiserne op 3, 22, 26 No. 1. 2, op 40 No. 1. 2, op 44, 53, 61 . . .	„ 1,20
Nocturnerne	„ 1,20
Valserne	„ 1,20

Special-Kataloger over de øvrige Udgaver, hvoraf især fremhæves den nye pragtfulde Breitkopf & Härtel Udgaven i stort Format og den billige russiske Jürgenson Udgave, tilsendes paa Forlangende frco.

Carl Warmuths
Musik-Etablissement.
Flygel-, Piano- og Orgelharmoniumlager,
Instrument-, Strenge- og Nodepapirlager,
Hoved-Dépôt for nordisk Musikliteratur,
Bureau for Concertanliggender.

x-rite
colorchecker CLASSIC
mm